

**Social- og
Boligstyrelsen**

Naleqqat

Immikkoortortami kalaallit
oqaasiinik kulturiannillu

Viden til gavn

immikkut ilisimasaqarfimmi
atugassiaq

Imarisai

Aallaqqaasiut	2
Meeqqanik isiginninneq	4
Ilaqutariinneq pillugu isiginninneq naleqartitallu	7
Qallunaat Nunaannik qallunaallu aaqqissuussaannerannik naapitsineq	11
Attaveqaqatigiinneq	16
Kingunerluutit.....	20
Ataatsimut isiginnilluni peqqinnissaq pillugu paasinninneq	24
Atuakkat ilisimasallu atorneqartut.....	28
Ilanngussat: Suliamik ilinniarsimasunut tapertatut sakkussat	31

Aallaqqaasiut

Sullinniakkat

Naleqartitat illup iluani allagaataapput, ilisimasanik sulianullu tunngaviullutik VISO-p kommunalbestyrelsinut sullissinissaani, suliani meeraq/inuusuttoq imaluunniit angajoqqaanngortussat Kalaallit Nunaanni inunngorsimappata peroriartorsimappataluunniit imaluunniit kalaallit oqaasiinut, kulturiannut naleqartitaannullu allatigut qanittumik attuumassuteqarpata.

Naleqqat siunertaat atornissaallu

Naleqqat siunertaraat ataatsimoortumik ilisimasatigut suliassatigullu tunngavissaqarnissaq, Isumaginninnermut Ineqarnermullu Aqutsisoqarfiup immikkoortortaani, kalaallit oqaasii kulturiallu pillugit immikkut ilisimasaqarfimmi. Naleqqat najoqqutassaapput isumassarsiorfiusinnaasut, immikkoortortaqarfimmi sulinermi ikorfartuutitut atorneqarsinnaasut, sulianut aalajangersimasunut atatillugu pineqartunut pissutsit oqaatsit kulturilu ilanngullugit eqqumaffigineqarnissaat siunertaralugu.

Naleqqat atorneqarsinnaapput makkununga aallaavittut:

- Ilaqutariinnik siunnersuineri, meeraq/inuusuttoq imaluunniit angajoqqaanngortussat Kalaallit Nunaanni inunngorsimappata peroriartorsimappataluunniit imaluunniit kalaallit oqaasiinut, kulturiannut naleqartitaannulluunniit allatigut qanittumik attuumassuteqarpata.
- Ilaqutariinnik siunnersuineri, meeraq/inuusuttoq imaluunniit angajoqqaanngortussat Kalaallit Nunaanni inunngorsimappata peroriartorsimappataluunniit imaluunniit kalaallit oqaasiinut, kulturiannut naleqartitaannulluunniit allatigut qanittumik attuumassuteqarpata.
- Meeqqanik kalaallisut tunuliaqutalinnik angerlarsimaffiup avataanut inissiinissamik sulianik ingerlasunik misissuineri, suliami meeraq angajoqqaalluunniit, tamarmilluunniit, pillugit assigiisaartumik misilittaannermik atuisoqarsimappat atuisoqarsimagunarpalluunniit.

Naleqqat ilisimasatigut tunngavittut

Naleqqat naleqqersuutissatut atugassiaapput kulturikkut oqaatsitigullu eqqumaffigisariaqakkat ilaat pillugit, suliamik ilinniarsimasumut pigissallugit, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsineri. Taakku pilersinneqarput inunnik suliamut ilinniarsimasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik aamma suliamut ilinniarsimasunik Kalaallit Nunaanut attuumassutilinnik apersuinerit aqqutigalugit. VISO-p, inuit suliamut ilinniarsimasut isiginnittaasiinik akuutitsilerpoq, taakku suliamut atatillugu paasisimasaat, misilittagaat inuttullu misigisaat tunngavigalugit. Tamatuma saniatigut VISO-p ilisimasat nalunaarusiani assigiinngitsuneersut katersorsimavai, Isumaginninnermut Ineqarnermullu Aqutsisoqarfimmeersut, kiisalu suliaqartunit allanit pingaarutilinnit suliffeqarfinniillu misissuineri ingerlataqartartunit - kiisalu VISO-p suliassaqarfimmi inunnik suliamut ilinniarsimasunik isumasioqatigiissitsinerani siunnersuutit tiguneqarsimasut ilanngullugit.

Naleqqat sinaakkuserpai erseqqissisillugillu, suliamut ilinniarsimasup, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik suleqateqarnermi imaluunniit suliani aalajangersimasuni, immikkut eqqarsaatigilluartariaqagai. Allattorsimaffik tamakkiisuunngilaq suliassamut atatillugu

eqqumaffigisariaqakkat pillugit, tassami tamatigut pisariaqartarmat nammineq suliamut ilisimasat tunngavigalugit pissutsit allat ilanngunnissaannut aamma ilaqutariinnut naapinneqartunut alapernaassuseqarluni pissuseqarnissaq. Taamatuttaaq erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq, naleqqat uninngaannartuunatik nikerarsinnaammata; assigiinngissutsit piusinnaapput, apeqqutaatillugu pissutsit nunap ilaani suminngaaneerseq, qassinik ukioqarneq inuunermilu atugarisat allat.

Naleqqat nunasiaataasimanermut atatillugit

Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaanera ataatsimut perlaassaavoq kalaallit peqqaataanit ileqqunit nunamilu allamiunit sunnerneqarnerannik akoqartoq, ataatsimoorlutik Kalaallit Nunaani inuiaqatigiinnik ilusilersueqataasimasut aamma innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit kulturikkut inuiattullu kinaassuseqarnerannik ilusileeqataasimasut. Siornatigut nunasiaataasimaneq aamma oqaluttuarisaanermi pisimasut, Kalaallit Nunaannut nunasiaataasimasutut attuumassuteqartut paasissallugit pingaaruteqarput, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik suleqateqarnermi. Tamatumunnga atatillugu ataasiakkaanik suleqateqarnermi pissusissamisoorsinnaavoq akuerissallugu, eqqumaffigissagit Danmarkip Kalaallit Nunaatalu siusinnerusukkut nunasiaateqarneq pillugu oqaluttuarisaanerat suli ullumikkut sunniuteqarsinnaammat innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit qallunaallu akornanni attaveqatigiinnermut.

Meeqqanik isiginninneq

Meeqqanik isiginninneq isiginneriaasiuvoq, meeqqat paasiniaarlugit aamma meeqqanut meeraanermullu isummagut paasiniaarlugit atortagarput. Taamaattumik kulturimi meeqqanut isiginninneq, kiisalu tamanna ilaqutariinni ataasiakkaani qanoq ersiuteqartitaasarnersoq ilisimassallugu pingaaruteqarpoq, ilaqutariinnik meeqqamillu pitsaasumik suleqateqarnissamut. Eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq, meeqqanik isiginninneq assigiinngissuteqarsinnaammat, apeqqutaatillugu Kalaallit Nunaata suatunganinngaaniit ilaqutariit aggerfeqarnersut aamma piffissaq qanoq sivilisutigisoq ilaqutariit Danmarkimi najugaqarsimanersut. Tamatuma eqqumaffigineratigut paatsooqatigiinnerit pinaveersaartinneqarsinnaapput imaluunniit ilaqutariinnik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsinermi aporfissat pinaveersaartinneqarsinnaallutik.

Suliamut patsit

Meeqqanik isiginninneq nikerartuuvog, kinguaariit, oqaluttuarisaaneq kulturikkullu ineriartorneq, ilaqutariillu akimorlugit assigiinngissuteqarsinnaasoq. Ilaqutariit ataasiakkaat inuuniarnikkut atugarisaat aamma meeqqanik isiginninnermut sunniisinnaapput ilaqutariinniit ilaqutariinnut assigiinngissutsinik pilersitsisinnaallutik. Ilisimasanik katersinitta takutippaa, assigiinngissuteqartoqaraluartoq, taamaattoq kinguaariit, avinngarussumasumi najugaqarneq il.il. akimorlugit assigiissutsinik allanngoriartornernillu peqartoq. Tamanna eqqaamallugu matuma ataaniittut atuarneqassapput.

Meeqqanik isiginninneq

Ilaqutariinni kalaallisut tunuliaqutalinni nalinginnaasuuvog, meeqqat pisinnaasaannut tatiginnittarneq, ukiukinneriniillu namminerminnut pillutik annertuumik aalajangiisinnaalersisitsisarneq. Meeqqat piginnaaneqarluartutut isigineqartarput unammilligassanullu nutaanut ilikkajasutut, tamannalu malitseqakkajuppoq ulluinnarni annertuumik kiffaanngissuseqartitaasarnernik. Ilikkariartortarnerat inersimasut meeqqallu anginerusut misilittagaannik isigisaqarnikkut tusaasaqarnikkullu annermik pisarpoq, toqqaannartumik ilitsersorneqarnerannut sanilliullugu. Tamatuma saniatigut immikkuullarissuunngilaq, meeqqat anginerit qatanngutiminnut nukarlernut akisussaaffeqartarnerat.

Qangaanerusog ullumikkullu angajoqqaajuneq ataatsimoorunneqartarpoq, soorlu aanaakkut, aataakkut, ajakkut, atsakkut, angakkut, akkakkut ikinngutillu, ilaqutaasut ikinngutaasulluunniit meeraanut perorsaaqataasinnaasarlutik. Ilaqutariit tamakkerlugit, imaluunniit ikinngutit, ikinngutit meeraallu ilagalugit piffissaq atorneqartarpoq, tamannalu ataatsimoorluni oqittumik peqatigiinnertut taaneqarsinnaavoq. Najuunneq taamaallaat ataataq, anaanap meeqqallu akornanni najortigiinnerattut paasineqarneq ajorpoq, kisianni aamma ilaquttariissuit ataatsimoornerattut paasineqartarluni.

Oqaatigineqareersutut meeqqanik isiginninneq kulturi tamakkerlugu tamanut atuuttumik oqaasertaleruminaappoq, qularnanngilarlu ilaqutariinni amerlasuuni meeqqanik isiginneriaaseq akuleriittoq pigineqartoq, tassa inuit ataasiakkaat aallaavigalugit imaluunniit inuit ataatsimoorutut soqutigisaat aallaavigalugit inuunermik isiginneriaaseq akuleriissillugit pigineqartut. Ilaqutariit ilaanni inuit ataasiakkaat soqutigisaat aallaavigalugit meeqqanik isiginninneq tunngavississinnaasanngilaq, tamannalu Kalaallit Nunaanni nikeriarnermik malitseqarsimavoq,

pingaartinneqarluni angajoqqaat annertunerusumik killiliisariaqartut meeqqamillu inuunerannut akulerunnerullutik.¹

Tamatuma ilaqutariit inuit ataatsimoorlutik soqutigisaat aallaavigalugit meeqqanik isiginnittaasillit tatinnaavai, taakku sungiusimammassuk meeraq ineriartussasoq kiffaanngissuseqarluni inersimasunillu akuleruffigineqarpallaarani, tamannali tassa tatineqalersinnaavoq, meeraq inuttut illersorneqarnissamik akuutinneqarnissamillu pisinnaatitaaffeqarnissaa naatsorsuutigineqaleriartormat, angajoqqaaminillu killilersinnaaneqarnissaa annertusiartortumik naatsorsuutigineqalermat.

Angajoqqaanik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsinermi eqqaamaniassallugu pingaartuuvoq, ulluinnarni iliuuserisaat, aallaaveqarmata ataatsimoorluni perorsaariaaseqarnermit, tassa perorsaaneq ataatsimoorunneqartoq, meeqqallu annertuumik nammineq aalajangiisinnatinnearlutik, imaluunniit perorsaariaaseq takussutissaasoq sinnilimmik nukissaqannginnermik imaluunniit sinnilimmik isumalluutissaqannginnermik, taamaattumillu allatut ajornartumik meeqqat nammineertiinnartariaqarlutik.

Qanoq iliortarnermik allaaserisaq

VISO-p immikkut ilisimasalittaasa siunnersortaasalu eqqumaffigissavaat, siunnersuinermit qulaajaanermilu, suliassani kulturikkullu isiginneriaatsit arlallit atuuttut, innuttaasut pillugit/suleqatigalugilluunniit, kalaallisut tunuliaqutaqartutut imminnut isigisut pineqartillugit.

Ulluinnarni suliassat pillugit eqqumaffigisariaqakkatut assersuutit

- Perorsaariaatsini, naleqartitani, aamma attaveqatigeeriaatsini kulturikkut assigiinngissutsit eqqumaffigissavatit. Angajoqqaat kalaallisut tunuliaqutallit meeqqatit perorsarsinnaavaat qallunaat ileqqunit allaanerusumik².
- Meeqqanik isiginninneq, perorsaaneq ilaqutariunerlu pillugit illit nammineq ileqqutit naleqartitatillu ilisimaarissavatit.
- Eqqarsarluarlutit oqaloqatiginnigit, alapernaallutillu apersorit, meeqqamik perorsaanermit arlaatigut ernumanaatilimmik malugisaqaruit.
- Eqqumaffigissavat Kalaallit Nunaanni ilaqutariit kulturianni pinngortitamut qanittumik attaveqarneq pingaarutilittut ilaammat, tamannalu isumaqarpoq, meeqqat mikisuuneraniilli namminneq silaannarmi nunaannarmi nammineersinnaanissaannik perorsarneqartarmata, ilaanni inersimasunit nakkutigineqaratik, aamma kalaallit ilaqutariit ilaanni meeqqat mikineriniilli piniaqatigineqarlutillu aalisaqatigineqartarput, ineriartornerinut ilaatillugu.
- Meeqqat mikineriniilli nammineersinnaasussatut sapinngisaqarnissaminnullu piareersimasutut isigineqartarput, ilaqutariinnilu amerlasuuni kultureqarsinnaavoq toqusunik ilisinermit meeqqat peqataatinneqartarlutik. Tamatumai illuatungaatigut meeqqat ineriartortinneqarsinnaapput peqataatillugillu, mikinerminniilli toqusoqarnera, annaasaqarneq aliasunnerlu ilikkassammatigut. Ilaqutariinni, assersuutigalugu toqusunik ilisinermit atatillugu, meeqqamik peqataatitsinermi tapersersornissaa nukissaqarfiunanilu ukkanneqanngippat, tamanna isumaqarsinnaavoq meeqqat naammattumik sernissorneqanngitsoorsinnaasut, ukiuminnut naleqqutinngitsumik nalaataqarnissaminnut. Pisunik nassuiaaneq, nassuiarnissaanut naammattumik inerisimanani, imaluunniit inersimasut pissusilersorneranni peqataanermi naammattumik meeraq

¹ MIO Nunatta meeqqat pisinnaatitaaffiut sullissivia (2019)

² Isumaginninnermut Ineqarnermullu aqutsisoqarfik (2025)

tapersorsorneqanngikkuni, tamanna siooranartoqarsinnaavoq meeraq kingunerluuteqartitsisinnaasunik misigisaqarsinnaanera pillugu.

- Meeqqanik isiginninneq perorsaanerlu kulturi tunngavigalugu assigiinngitsumik isigineqaraluarpataluunniit killissaqarpoq, meeqqap nammineq aalajangiisinnaanera kiffaanngissuseqarneralu isumassorneqarnikkut sumiginnaanerulersinnaammat. Annertuumik nammineq aalajangiisinnaatitaaneq kiffaanngissuseqartitaanerlu aamma ersiutaasinnaapput, angajoqqaat naammattumik nukissaqannginnerattut imaluunniit inuuniarnermi ajornartorsiuteqarnerattut.

Ilaqutariinneq pillugu isiginninneq naleqartitallu

Ilaqutariit pillugit aamma ilaqutariit naleqartitaannik isiginninnermi kulturikkut assigiinngissutsit ilanngullugit eqqaamakkit, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsinnermi paatsooqatigiinnerit pinaveersimatinniarlugit. Angajoqqaanik meeqqanillu amerlasuunik suleqateqarnermi, VISO-p immikkut ilisimasalittaasa siunnersortaasalu, ilaquataasut qaninnerit ilanngullugit, atituumik ataatsimoorussinnermillu isiginneriaaseqarluni suliniarfigisinnaavaat. Peqatigitillugu ilaqutariit inuunerannut malunnaarsaarnaq innimiginninnerlu atorineqartariaqarput, pingaartumik apeqqutit mianernartut pillugit, kulturikkut pissuteqartumik oqaluuseriumaneqanngitsunik ilaqarsinnaasunik.

Suliamut patsit

Ilaqutariit pillugit isiginnittaaseq, aamma ilaqutariinni naleqartitat ileqqullu ineriartortuurtuupput, kinguaariit, oqaluttuarisaaneq, kulturikkut ineriartorneq ilaqutariillu akimorlugit. Taamatuttaaq ilaqutariinniit ilaqutariinnut inuuniarnikkut atugassarititaasut assigiinngissinnaapput. Tamakku eqqumaffigilluarlugit matuma ataani allanngoriartuutit atuarneqassapput.

Ilaqutariit pillugit isiginninneq

Ilaqutariinni, imminnut kalaallisut tunuliaqutaqartutut kinaassuseqartittuni, amerlasuutigit ilaqutariit imminnut paasinninneranni, angajoqqaat, aanaakkut aataakkut, ajakkut, atsakkut, angakkut akkakkut aamma illortaat ilanngullugit ilaqutariinnermi qanigisatut isigineqartarput. Aamma ilaqutariittut qanitsigisumik qileruteqartoqalersinnaasarpoq inuttut attaveqaatinut allanut, assersuutigalugu ikinngutinut.³

Ilaqutariinni ilaasortat ilaqutariinni inuunermut amerlasuutigit atuuffeqartarput aamma meeqqanut annertuumik isumassortaasarlutik. Perorsaaneq ataatsimoorluni suliassatut isigineqarpoq, ilaqutariit tamarmiusut peqataaffigisassaarput, ilaqutariissuillu (aanaakkut aataakkut il.il.) meeqqat inuunerannut pingaaruteqartumik inissisimasarput.

Ilaqutariinni inuuneq

Kulturi ataatsimoorfiusoq inooqatigiinnermilu imminut qanittumik pissuseqarneq amerlasuutigit ilaqutariinni qitiusumik atuuttarpoq, ilaqutariinni ilaasortat akornanni atassuteqarneq assut pingaartinneqartarluni. Tamatumunnga takussutissaakkajuttarpoq, ilaqutariit katersuutikulasarnerat, pilersaarusoqqaanngikkaluarluni pulaartarnikkut eqaatsumillu isumaqatigiittarnikkut, ulluinnarni pilersaarusiorneq aaqqissuussaanerlu amerlasuutigit apeqqutaatippallaarnagit.

Ilaqutariit ikiuuttarput, tapersersuisarput oqilisaassisarlutillu

Ilaqutariit ataatsimoornermik ukkassinerat takussutissaqakkajuttarpoq, ilaqutariit ikioqatigiinnerisigut, tapersersoqatigiinnerisigut imminnullu oqilisaattarnerisigut. Tamanna takussutissaqarsinnaasarpoq ilaqutariinni ilaasortat allat, piffissap ilaani, meeqqamut akisussaaffimmik tigusisinnaanerisigut, angajoqqaat periarfissaqanngikkaagata, assersuutigalugu ilinniariartorsimappata aamma allamut nuuttariaqarsimappata. Taamaalilluni

³ Isumaginninnermut aqutsisoqarfik (2022)

meeqqap, angajoqqaat ilaqutariinnilu ilaasortat allat akornanni najugaqarnissaa eqaatsumik aaqinneqartarpoq, ilaqutariinnut tamarmiusunut aaqiineq sorleq pitsaanerunersoq apeqqutaatillugu.

Ilaqutariinneq nukittoq aamma isumaqarsinnaavoq, ajornartorsiutit amerlasuut ilaqutariit iluanni aaqinneqarsinnaasarnerat, suliamik ilinniarsimasunut pisortanullu ikiortissarsiunngikkaluarluni.

Ilaqutariinni nipangersimaneq allerisallu

Kimittuumik ilaqutariinneq isumaqarsinnaasarpog ilaqutariit iluanni isumaqatigiinngittoqalersillugu, assersuutigalugu meeqqanik perorsaaneq pillugu. Tamanna aaqqiaginnginnermik annertuumik pilersitsisinnaavoq, ataatsimoornermut sunnuteqarsinnaasumik. Ataatsimoorneq eqqarsaatigalugu isumaqatigiinngissutit immikkut oqaloqatigiissutigineqanngissinnaasarpog, kisianni saqqummeriaannaasutut illutik tarrisimatinneqartarpog, ilaqutariinnilu pissuseqatigiinneq sunnersinnaasarlugu. Aaqqiagiinnginnerit isumaqatigiinnginnerillu ilaqutariit iluanni aliasunnermik annertuumik pilersitsisinnaapput.⁴

Ilaqutariit inuunerannut tunngasunik malunnaarsaaneq innimiginninnerlu naleqartitaapput, ilaqutariinni kalaallini initoorujussuusinnaasut, aammalu allat ajornartorsiutaannut akuleruttarneq imaluunniit nammineq ajornartorsiutinik allanut avitseqatiginnittarneq ileqquunngilaq. Tamanna takussutissaavoq imminut qaffasissumik namminersortinnermut allallu aalajangiisinnaanerannut inuunerminnilu toqqaasimanerannut innimiginninnermik, soorlu aamma nipangersimaneq takussutissaasinnaalluni kulturimut, ilaqutariit ataatsimoornerannut ulorianartorsiortitsisinnaasunik amerlasuutigut oqaloqatigiissuteqartannginnermut.

Sammisat mianernartut allernartinneqarsinnaapput (tabu=allerneq), soorlu aanngajaarniutitik atuineq, tarnikkut napparsimaneq, nakuuserneq aamma kinguaassiutitigut atonerluineq oqaloqatigiissutiginiissaat matoqqaffigineqartarlutik, tamannalu inuiaqatigiinni kalaallini ataatsimoornermut ataqatigiinermullu tunngasuusinnaavoq. Inoqatinut atassuteqarnerup attatiinnarnissaa pitsaasuunissaalu, pingaartumik inuiaqatigiinni mikisuni avinngarusimasuniittunilu, kikkut tamarmik imminnut ilisarisimaffiini, pingaarutilerujussuavoq, tamannalu pissutaalluni qulequttat avissaartuutsitsilersinnaasut aaqqiagiinngissuteqalersitsisinnaasullu ammasumik oqaluuserinissaat ajornakusoortorujussuusarpog. Taamatullu aamma imminut ilaqtutanullu kanngunarsarsinnaaneq annilaangatigineqarsinnaalluni.

Qanoq iliortarnermik allaaserisaq

VISO-p immikkut ilisimasalittaasa siunnersortaaasalu eqqumaffigissavaat isiginneriaatsit assigiinngitsut suliamik pilersaarusiorminnermini, ingerlatsinerminnermini, misissuinnerminni, nutserinnerminni nalilersuinnerminnilu, siunnersuiniarlutik qulaajaaniarlutillu, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutaqartutut imminnut isigisutut.

Ulluinnarni suliassat pillugit eqqumaffigisariaqakkatut assersuutit

Naapinnermi pitsaasumik tunngavissaqarnissaq aamma siunnersuinnermi qulaajaanermilu suleqatigiinnissaq pitsaasoq tunngavissikkumallugit makku eqqumaffigineqartariaqarpog:

Paasinninnerit assigiinngitsut akornanni naapinneq

- Naatsorsuutigiuk ilaqutariit inuunerat inooriaatsip peqatigiinnermik imminullu eqqarsaatiginnerulluni tunngavillip akornanni najummatsernarsinnaasumi ingerlaveqarmat,

⁴ Mondrup (2020).

tamannalu ilaqutariinni kalaallisut tunuliaqutalinni akunnattoornernik aaqqiagiinnginnernillu pilersogarfiusinnaammat.

- Naapinnermi arajutsinaveersassavat suliamullu tunngatillugu eqqarsaatigissallugu, qallunaat inuiaqatigiit aaqqissuussaananerallu, sulianik sullisseriaaseq ilanngullugu, ilaqutariit inuuneranni imminut eqqarsaatiginnermik paasinninnermik qangaaniilli tunngaveqarmat. Qallunaatut eqqarsartariaatsip najoqqutassittoorsinnaavaatigut suna alapernaasissaneripput aamma ilaqutariinni suut isumalluutaasutut ajornartorsiutaasutullu takussanerigut. Tamanna pissutaalluni, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsinnermi, paaseqatigiinniarluni taassumalu isiginnittaasianik paasinninniarluni suliaqarnermi sammivissat kukkusut aqqusaarneqarsinnaapput.
- Illit nammineq kulturit ilisimaariuk aamma Kalaallit kulturiat, naleqartitaat ileqquilu pillugit ilisimariikkatit eqqumaffigikkat. Ilaqutariinnik naapitsinnermi, paasiniarluaqqissaaruk, tamakku qanoq sunniuteqarnersut, illit sunik takusaqarninnut, sunik misissuininnut, sumik paasisaqarninnut qanorlu nalilersuininnut. Taamaaliornikkut, taassuma isiginnittaasia, isumalluutai ajornartorsiutaalu pillugit assiliaq sapinngisamik eqqortoq qulakkeerlugu pissarsiarisinnaavat.
- Ilisimaariuk, nunarsuarmeeriaaseq (assersuutigalugu qanoq pissuseqarneq aamma attaveqarneq) aamma nunarsuarmik paasinninneq (assersuutigalugu suna qanorlu takunerlugu paasinerlugulu), inuup qanoq tunuliaqutaqarneranik sunnersimaneqarmata. Assigiinngissutitut assersuutaasinnaapput ataatsimoorluni ataasiakkaarluuniluunniit inuunermik isiginneriaaseqarneq: timi aallaaviginerullugu (malugalugu aamma misigalugu) imaluunniit qarasaq aallaaviginerullugu (eqqarsarluni aamma oqalulluni), oqaluttuanik oqaluttuaqattaanneq imaluunniit oqallinneq, misigissutsit misigisallu pillugit oqaasertaliinissamut sungiussisimavallaannginneq imaluunniit amerlanertigut oqaasertalersuineq. Assersuutigalugu, meeqqat, inuusuttut angajoqqaallu kalaallisut tunuliaqutallit qulaajaagiviniarnerini, taakkulu kulturimik allamik naapitsinerannik paasinninniarnermi suleriaatsit sorliit atussanerlugit eqqumaffigiuk.

Ilaqutariinni inuuneq aamma ilaqutariinnut isiginninneq

- Ilaqutariinnut isiginninnermi aamma ilaqutariinni inuunermi kulturikkut assigiinngissutsit eqqumaffigikkat, suliamik sullissinnermi makku eqqumaffiginnerisigut:
 - o inersimasut meeqqap eqqaaniittut tassaasinnaammata ilaqutariissuit (aanakkut, illortaat il.il.) aamma ilaqutariit inuttut attaveqaataat allat. Ilaqutariinni inuit ataasiakkaat ilaqutariit iluanni annertuumik sunniuteqarsinnaapput, soorlu meeqqamut isumassuisuullutik perorsaanerlu ataatsimoorullugu.
 - o ilaqutariissuit ikioqatigiissinnaammata, tapersersoqatigiillutik imminnullu oqilisaallutik pisariaqartitsineq naapertorlugu, assersuutigalugu meeqqamut akisussaaffik agguarneqarsimasinnaavoq, najugarisarluni aalajangersimasuunani.
- Meeqqat Danmarkimut Kalaallit Nunaanniit nuuttut arlalitsigut inuit isumalerujussuit qanittumillu isumassortaasut qimattarpaat, meeqqap ulluinnarni inuuneranut isumalerujussuusimasut, taamaattumillu nuunneq aliasunnermik ilaqartarpoq. Meeqqat, inuunerissaannginnermik takutitsisut aliasuuteqarsimasinnaapput, Kalaallit Nunaanni ilaqtaminnut attaveqarnertik kipsisammat.
- Misissoruk ilaqutariit attaveqaatit qimatatik qanoq iliorlutik taarsersinnaaneraat ilasinnaaneraalluunniit, ilaqutariit Danmarkimi atassuteqarfigisinnaasaat eqqarsaatigalugit (ilaqtat, ikinngutit ilisarisimasalluunniit).
- Kalaallit Nunaata qimalernera angajoqqaanut aliasunnermik misigineqarsinnaavoq, Kalaallit Nunaannilu qanittumik attaveqaatigiinneq annertoq ilaaffigisimasartik amingaatigisinnaavaat.

- Perorsaariaatsini, naleqartitani aamma attaveqaqatigeeriaatsini kulturikkut assigiinngissutsit. Angajoqqaat kalaallisut tunuliaqutallit meeqqatik perorsarsinnaavaat qallunaat ileqqunit allaanerusumik.
 - o Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu ilaqutariit inuuneranni kulturikkut assigiinngissutsit alapernaallutit misissukkit, perorsaariaatsini assigiinngissutsit ilanngullugit.
 - o Eqqarsarluarlutit oqaloqatiginnigit, alapernaallutillu apersorit, meeqqamik perorsaanermi arlaatigut ernumanaatilimmik malugisaqaruit.

Ilaqutariit ataatsimoorfianni ajornartorsiutinik aaqqiineq

- Eqqumaffigissavat, ilaqutariit amerlasuut ajornartorsiutit namminneq iluminni aaqqikkusunnerusarmatigit, suliamut immikkut ilinniarsimasunut ikioqqullutik saaffiginninnissaminut sanilliullugu. Taamaattumik immikkut ilisimasalinnik VISO-meersunik siunnersortinillu suleqateqalernissaq killissamik qaangiinerusinnaavoq, piffissamillu sivilisunerusumik atuinnissaq atorfissaqarsinnaavoq suliamik taamatut ingerlatsinissap pissusissamisoornera pisariaqarneralu nassuiarniarlugu.
- innuttaasunut kalaallisut tunuliaqutalinnut akuersaarit kiinneraarlutillu, siunnersoqqullutik ilitseroqqullutillu saaffiginnippata. Namminneerlutik imminnut isumaginaraluarnerminni amerlasuutigit periarfissat allat tamakkerlugit ujartuiffigereersimasarpaat, attaveqaatit ilanngullugit, ikioqqullutik pisortanut saaffiginninnissartik sioqqullugu.

Nipangersimaneq, malunnaarsaarneq ataqqinninnerlu

- Innimigiuk, sammisat mianernartut oqallisigeqqusaanngissinnaammata. Tamanna akueriuk salliutigullu piffissaqarluarlutit suleqatigiinnermi toqqissisimanartumik tatigeqatigiiffiusumillu inissaqartitsiffiusumik pilersitsinissaq.
- Ilaqutariit iluanni inuuneq pillugu malunnaarsaarneq innimiginninnissarlu naleqartitaapput amerlasuutigit annertuumik pingaartinneqartartut, tamannalu pissutigalugu ilaqutariit tunuarsimaarsinnaasarpur, ilaqutariit ajornartorsiutaasa qallunaat aqutseriaasiannut avitseqatigiissutiginnissaannut:
 - o Nipangersimaannarnerup tamatuma ilaqutariinni inooqatigiinneq sunnersinnaasarpaa
 - o Suliamik ilinniarsimasut ilaqutariinnik kalaallisut tunuliaqutalinnik toqqaannartumik naapitsinerini, nipangersimaannarneq taamaattoq ima misigineqarsinnaasarpoo, assersuutigalugu suliamik ilinniarsimasut ilisimasalik pissarsisinnaasaratik, suliamik sullissinermi pisariaqartitaraluaminnik.
- Eqqumaffigissavat, ajornartorsiutinik nipangiussiinnarniartarneq taamaattoq imaassinnaammata ilaqutariit ataatsimoornerannut innimisunermik tunngaveqartoq, ilaqutariillu ataatsimoorinnissaat pingaartinneqarnerusoq, ilaqutariinni ilaasortamut ataatsimut naleqqiullugu.
- Taamaattumik, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsinermi, ilaqutariit inuunerat aamma pissutsit oqaluusereqqusaanngitsut pillugit oqaloqatigiinnermi eqqumaarinnissaq, pigiliuteriikkanik isummersunnginnissaq naammagittarnissarlu pingaaruteqarput. Pingaaruteqarpoq ammasumik oqaatigissallugu, oqaloqatigiinnissaq soormi pisariaqarnerusoq, innuttaasup ikiorniarnerni.
- Ataatsimoorluni pingajutut sammisinnaasassinnik pilersitsisinnaavutit, assersuutigalugu sammisamik imaluunniit atortumik takussaasumik, soorlu inuuneranut tunngasumik, attaveqaatit pillugit takussutissamik, imaluunniit pineqartoq titartaaqqusinnaavat.

Qallunaat Nunaannik qallunaallu aaqqissuussaannerannik naapitsineq

Danmarkimik qallunaallu aaqqissuussaannerannik naapitsinerimi nalornineq pilersinnaasoq ilanngullugu aallaavigiuk, imaaliorlutit:

- qallunaat aaqqissuussaannerat pillugu innuttaasup paasinninniarnernik sumiissusersiorniarnernanillu ikiorlugu,
- tatigeqatigiinneq sanarfillugu, oqaloqatigiinneq akuutitsisoq pilersillugu, innuttaasorlu pisinnaatitaaffiik ajoqersuullugu,
- naapitsinerimi innuttaasup isummanik pigiliuteriikkanik assigiinngisitaanermillu misigisaqarnissaa pinaveersaartiguk,
- innuttaasoq digitalikkut peqataanissaanik aqqutissiuuguk paasissutissanillu aallernissaanut piffissaqartiguk,
- tatigeqatigiinnginneq pinaveersaartillugu ataasiakkaanillu oqaloqatigiinneq akuutitsisoq pilersillugu,

suleqatigiininnermut aporfilersuineq paatsooqatigiinnerlu pinngitsoortikkumallugu innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsinerimi.

Suliamut patsit

Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit ilaat, Kalaallit Nunaanni atugarliorlutik inuusut, Danmarkiliartarput neriuutigalugu ikiorneqarnissamut periarfissat isumalluutillu allat pitsaannerusut pisinnaalissallugit. Allat Danmarkiliartarput ilinniartitaanermut imaluunniit peqqinnissakkut sullinneqarnissamut periarfissat pitsaannerusut perusullugit.

Qallunaat Nunaannik qallunaallu aaqqissuussaannerannik naapitsineq assigiinngitsumik misigineqarsinnaavoq, kinguaariit akimorlugit, kiisalu oqaluttuarisaaneq kulturikkullu ineriartorneq eqqarsaatigalugit. Taamatuttaaq assigiinngissinnaavoq ilaqutariit akimorlugit aamma ilaqutariit ataasiakkaat inuuniarnikkut atugarisaat inuunerminnilu killiffiat apeqqutaalluni. Tamakku eqqumaffigilluarlugit matuma ataani allanngoriartuutit atuarneqassapput.

Danmarkimut nuunnermi inuuniarnermut piumasaqaatit nutaat

Danmarkimut nuunneq ataasiakkaanut ilaqutariinnulluunniit isumaqarpoq, kulturimi nutaarlunniarmi, kulturikkut paasinneriaatsit oqaatsillu nutaat inunnguuseralugit pigineqanngitsut, avatangiiseralugit inuunissaq. Ilaqutariit Danmarkimut tikinnerminni kisimiittorujussuunertik misigisinnaavaat, ilaatigut Nunatsinni inuttut attaveqaatigisimasatik ungasittorujussuanngorlugit avissaarsimalerneri pissutigalugu. Aaqqissuussaannerimi nutaami ilisarismanngisamilu inuusussanngorput, malittarisassatigut imminnut ataqatigiissutigut aaqqissuussaasimasorujussuarmi.

Aaqqissuussaannermut silarsuarmullu avatangiiserisamut tatiginninnginneq

Ilaqutariit kalaallisut tunuliaqutallit qallunaat aaqqissuussaannerannut pisortanullu tatiginninngissinnaapput. Tatiginninnginneq tunngaveqarsinnaavoq Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni oqaluttuarisaanermi pissutsinik, kiisalu qallunaat aaqqissuussaannerannik paasinninnissamik ajornartorsiuteqarnermik. Suliamik ilinniarsimasutut sullissisut misigisarpaat, tatiginninnginneq suleqatigiinnissamut akornutaasartoq, assersuutigalugu isumaqartoqartarmat meeqqatik angerlarsimaffiup avataanut kommunip inissinniarai. Qallunaat pisortaqaarfiisa ilaqutariit inuunerannut akuliuppallaartutut nalinginnaasumik oqaluttuarineqartarnerat aamma tatiginninnermut sunniuteqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut tatiginninnginneq pissuteqarsinnaavoq siusinnerusukkut misigisimasanit, innuttaasut pisortat aaqqissuussisimanerannit paatsoorneqartutut nalaataqarsimanermik pissuteqartumik imaluunniit pisortani sulisut sullissiniarnerminni kalaallit oqaasiinik kulturiannillu paasinninnginnerannik misigisimasanit.

Angajoqqaat kingunerluuteqartitsinerat imaluunniit kulturikkut kingunerluuteqaataasut nassatarisimaneqarsinnaasut, aamma tunngaviusinnaapput silarsuarmut avatangiisiminnut tunngaviusumik tatiginnikkunnaarsimanerannik, aaqqissuussaannermik (systemimik) naapitsineranni tatiginninnginnertut saqqummersinnaasumik. Naleqqap "Kingunerluutit" ataani annertunerusumik atuarsinnaavutit.

Kiisalu oqaatsit aporfiusinnaapput, pisortanik suleqateqarniarnermi nalorninerulernermik annerulersitsisinnaasumik, angajoqqaat kalaallisut tunuliaqutallit inunnguuseralugu oqaatsitik pissutigalugit immaqalu qallunaat oqaasiinik killillimmik piginnaaneqarnertik pissutigalugu, susoqarneranik paasinninniarnertat ajornakusoorsinnaammat.

Pisortanut akuersaaginnarneq

Aamma imaattoqarsinnaasarpog, innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit ilaat ingasaallugu "saamavallaarsinnaasut" aamma "pisortanut naalaannarpallaarsinnaasartut" avatangiisiminnik peqatiginninnerminni. Tamanna ima malitseqarsinnaavoq, innuttaasut sunut akuersaaginnarsinnaanerannik, immaqqa massa suna pineqarpiarnersoq akuerinerlugu paasilluannikkaluarlugu, aamma aperinngitsuinnarlutik imaluunniit aalajangiinerit apeqqusernagit, massa pisariaqarsinnaangaluartoq pisinnaatitaaffimmik atorfissaqartitamillu qulakkeernissaat.

Isummat pigiliutiinnakkat aamma naqissusiineq

Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit misigisinnaavaat pigiliutiinnakkat tunngavigalugit isigineqarneq, ammip qalipaataa tunngavigalugu assigiinngisitaaneq ataqineqannginnerlu qanoq tunuliaqutaqarnertik tunngavigalugu inuiaqatigiinnik qallunaanik aamma pisortanit sulisunit naapitsinnerminni. Tamanna arlalitsigut takussutissaqarsinnaasarpog, assersuutigalugu stereotipi tunngavigalugu isigineqarneq (kalaallit tamarmik taamaappumik naqissuserneqarneq), ilisimasaqareerneq tunngavigalugu ajortumik nalilernerqareerneq aamma naapertuilluannngitsuliorfigineqarneq pisuni assigiinngitsuni, soorlu ilinniartitaaneq, suliffeqarneq inooqatigiinnermilu sunniivigeqatigiinnerni assigiinngitsuni. Taamatuttaaq innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit, qajannartumi inissisimaffeqanngitsut annilaangatigisinnaavaat, innuttaasunut ajornartorsiortunut kalaallisut tunuliaqutalinnut, sanilliunneqarnissartik, taamatullu naqissuserneqarnissartik.

Qarasaasiatigut attaveqaatit digitaliseriinerlu

Kalaallit Nunaat Danmarkilu digitaliseriinerup qaffasissusia IT-millu attaveqaatitigut aaqqissuussaaneq eqqarsaatigalugit assigiinngitsorujussuupput. Danmarki digitaliseriinerup tungaatigut Europami nunat siuarsimanerpaat ilagaat, Kalaallit Nunaalli digitalimik atuiliertuaarpoq nunami isorartoqisumi unammillerneqarluni aammalu IT-mi attaveqaatitigut

aaqqissuussaannerup tungaatigut sulii killilimmik inissisimalluni. Taamaattumik innuttaasunut kalaallisut tunuliaqutalinnut Danmarkimut nuuttunut immikkut unammillernartuusinnaavoq aaqqissuussaannerit soorlu MitID allallu sullississutit digitaliusut akornisigut sumiissusersiussalluni, tamakku atornissaannut digitalimik atuisinnaanissaq sungiussisimanissarluni assut pisariaqarmata.

Innuttaasut pillugit sulianut atatillugu pisariaqartarpoq Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni paasissutissanik nuussinissaq. Tamatumani qarasaasiatigut sullississutit assigiinngitsut atorneqarnerat (inatsisit suleriaatsillu assigiinngitsut ilanngullugit) pissutigalugu aaqqissuussaannermi aporfeqarsinnaavoq, sullissinnermi kinguarsaataasinnaasumik paatsooqatigiitsisinnaasumillu. Tamanna innuttaasut ikiorneqarnissamut pisinnaatitaaffiinullu tunngatillugu annertuumik kingunerluuteqartisisinnaavoq.⁵

Qanoq iliortarnermik allaaserisaq

Danmarkimut nuunnermut pissutaasut, Danmarkimik qallunaallu aaqqissuussaannerannik naapitsinissamut naatsorsuutiginninnerit, kiisalu kulturikkut ileqqut naleqartitallu sunniuteqarsinnaapput innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit aamma VISO-mi immikkut ilisimasallit siunnersortillu akornanni naapeqatigiinnermi. Tamanna eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq, suleqatigiinnermut aporfilersuineq paatsooqatigiinnerlu pingitsoortikkumallugu, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik naapitsinnermi.

Ulluinnarni suliaasat pillugit eqqumaffigisariaqakkatut assersuutit

Naapinnermi pitsaasumik tunngavissaqarnissaq aamma siunnersuinnermi qulaajaanermilu suleqatigiinnissaq pitsaasoq tunngavissikkumallugit makku eqqumaffigineqartariaqarput:

Qallunaat aaqqissuussaannerat pillugu innuttaasup paasinninniarnernik sumiissusersiorniarnernanillu ikiorlugu.

- Eqqumaffigiuk, pisortat aaqqissuussaannerannik naapitsineq, VISO-p immikkut ilisimasalittai siunnersortaalulannugullugit siunnersuinnermik qulaajaanermillu suliaqartut ilanngullugit, nutaatut takornartatullu, aaqqissuussaavallaartutullu imminut ataqatigiiaartutut, misigineqarsinnaammata.
- Taamaattumik annertusisamik eqqumaffiginiassavat qulakkeerniarlugu, innuttaasup suleqatigiinneq pillugu paasinnilluarsimanissaa, innuttaasorlu immissinnut naatsorsuutiginneri ataavartumik nalilersorlugu.
- Eqqumaffigiuk, ilaqutariit meeqqalluunniit inuusuttullu kisimiittutut assut misigisinnaammata Danmarkimut pinerminni, Kalaallit Nunaanni inuttut attaveqaatiminnit ikiorneqarsinnaanatik.
- Pisariaqartillugu isumaliutigisinnaavat innuttaasup sullinneqarnermini sernersorteqarnissaanik (bisidder) kaammattussanerlugu.

Suleqatigiinnermi toqqammavissatut tatigeqatigiinneq sanarfiguk.

- Suleqatigiinnerup tatigeqatigiiffiusumik tunngavilernissaanut piffissamik naammattumik atuinissat salliutiguk, suligillu ilisimaaralugu innuttaasup tatiginninnginnissaralua nalornissuteqarnissaralualu annikillisinniarlugit.
 - o Ilaqutariinnik naapitsinnermi, oqaloqatigiinnermi ingarlaavartumillu suleqatigiinnermi kiinneraarit ammasuullutillu. Ilaatigut innuttaasumut suliap ingerlanera pillugu ersarissaanikkut, suliap ingerlanerani toqqissisimanermik misigitillugit.

⁵ Schiermacher (2020)

- Sullitassamik naapitsinissat sioqqullugu nammineq isummatit taamaassorinninnitillu eqqumaffigikkat, ilaqutariillu kalaallisut tunuliaqutallit naapikkat ammasumik, alapernaannermik akuerinninnermillu aallaaveqarlutit.
- Alapernaaseruk, ilaqutariit siusinnerusukkut isummanik pigiliuteriikkanik, ammip qalipaataanik assigiinngisitaanermik ataqqineqannginnermillu misigisaqartareersimanersut, inuiaassutsikkut kulturikkullu tunuliaqutartik tunngavigalugu, assersuutigalugu suliamik sullissinermi aalajangiinernilu. Assersuutigalugu tamatuma apersuutigineratigut.
- Inuiaqatigiinnik qallunaanik naapitsinermi isummanik pigiliuteriikkanik, puup iluanut aalajangersimasumut inissinneqartutut aaqqissuussaanerullu iluani naligiissitaannginnermik siusinnerusukkut misigisimatitaasinnaanerit akuerikkat.
- Meeqqat, inuusuttut angajoqqalluunniit kingunerluuteqarsinnaanerit, silarsuarmullu tunngaviumik inunnullu avatangiisiminnut tatiginnikkunnaarsimasinnaanerit, akueriuk. Taamaattumik kingunerluuteqarsimaneq pillugu paasinnittumik aallaaveqarlutit naapikkat. Naleqqap "Kingunerluutit" ataani annertunerusumik atuarsinnaavutit.

Oqaloqatigiinneq akuutitsisoq pilersillugu, innuttaasorlu pisinnaatitaaffiinnik ajoqersuullugu

- Innuttaasunut erseqqissaagit, pisinnaatitaaffisa suunerinik Assersuutigalugu, suleqatigiinneq pillugu isumaqataannginnissaminnut pisinnaatitaaffeqartut, assersuutigalugu qulaajaaneq, nalilersuinerit aaajangiinerillu pillugit isumaqataanngissinnaaneq ilanngullugit (assersuutigalugu suliamik sullissinermi). Ikiortissarsiornissamut annertunerusumillu sulii ikiortissarsiornissamut periarfissaannik aamma ilisimatikkat, assersuutigalugu sernersorti aqutagalugu.
- Oqaloqatigiinneq peqataatitsisoq pilersiguk, innuttaasoq tusaaneqartutut isiginninnerminillu oqaatiginninnissaminik kaammattorneqartutut misigitillugu.

Naapitsinermi innuttaasup isummanik pigiliuteriikkanik assigiinngisitaanermillu misigisaqarnissaa pinaveersaartiguk,

- Eqqumaffiguk, inuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit ikinnerussuteqartutut misigisimanermik puullaqissuteqarsinnaammata.⁶ Tamanna assersuutigalugu saqqummersinnaavoq, akuerineqannginnissamut immikkoortitaanissamullu ataavartumik annilaanganertut namminerlu kulturikkut inuiaassutsikkullu tunuliaqutigisamut atatillugu pisuussuteqartutut kannguginnertullu.
- Taamaattumik eqqumaffiguk⁷ ilinni nammineq suliffissinniluunniit oqalorujunnerit timiluunniit atorlugu ersersitsinerit allat pillugit pigiliutereersimasamik imaqarsinnaasut, tamanna imminut sakkortusartumik sunniuteqarsinnaammat, sullitassamullu immikkoortinneqarnermik ajattorneqarnermilluunniit misigititsisinnaammata.
- Taamaattumik innuttaasumik suleqateqarnermi kinaassuianut ajunngitsumik isumallit oqatsiarnerit atortakkat. Makkuusinnaapput, iliuutsit oqatsiarnerilluunniit, inummut immikkoortitaasutut inissisimasumut akuersaarinninnerit, assersuutigalugu inissaqartillugit kalaallisullu tunuliaqutaqarnerat akueralugu.

Inuit ikinnerussuteqartut misigisimanermik puullaqissuteqartut, inuiaqatigiinni kinaassutsiminnik, kulturiminnik imaluunniit inuunerminni misilittakkaminnik tamatigut akuersaarinninngitsuni paasinninngitsuniluunniit inuusut puullaqissutigisartagaat nanertisimassutigisartagaallu.

⁷ Oqatsiarnerit timiluunniit atorlugu ersersitsinerit annikittunnguusinnaapput amerlasuutigullu taama pinarani iliuusaasinnaallutik oqaasinnguinerusinnaallutilluunniit, inummut eqimattanulluunniit aalajangersimasunut ammut isiginninnermik ammip qalipaataalu tunngavigalugu assigiinngisitsinermik misigisitsisinnaasut, inuiaassuseq, suiaassuseq, kulturi kinguaassutigulluunniit qanoq inooriaaseqarneq tunngavigallugit.

Innuttaasoq digitalikkut peqataanissaanik aqqutissiuuguk paasissutissanillu aallernissaanut piffissaqartiguk.

- Siunnersuinermit qulaajaarnermilu pisariaqartinneqarpat innuttaasup digitalikkut attaveqaatinik atuinissaa, taava innuttaasoq tapersersuinermit ilitsersuinermillu neqeroorfigiuk.
- Eqqumaffigiuk, Kalaallit Nunaanni paasissutissanik pisariaqartunik pissarsiniarneq ajornakusoorsinnaasarmat, IT atorlugu attaveqaasersuutit assigiinngissuteqarsinnaasarmata, inatsisit suleriaatsillu ilanngullugit, kinguarsaataasarlutillu.
 - o Taamaattumik piffissaq naammattoq immikkoortiguk paasissutissanik pisariaqartunik pissarsiniarnermut, suliamik sullissinermit naapertuilluartumik sukumiisumillu sullissinissaq qulakkeersinnaajumallugu.
 - o Eqqumaffigiuk suliamik sullissisut, innuttaasumik siusinnerusukkut attaveqarsimasut, paasissutissat pisariaqartut pissarsiariniarnerini ajornartorsiuteqarsimasinnaanissaat.

Innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik siunnersuinermit suliamut atatillugu eqqumaffigisassat

Angajoqqaat meeqqallu kalaallisut tunuliaqutallit pillugit paasissutissanik atortussanik assigiinngitsunik nassaassaqqarpoq, innuttaasunik siunnersuinermit atorneqarsinnaasunik.

Ilanngussami atortussanut link takuuk.

Attaveqaqatigiinneq

Oqaloqatigeeriaatsimi kulturikkut oqaatsitigullu assigiinngissutsit eqqarsaatigikkut oqaloqatigiinnermut piffissaqartitsilluarnikkut, pisariaqartinneqartillugu nutserisoqarnissaanik neqerooruteqarnikkut, paaseqatigiissutaasinnaasut takuneqarsinnaasut atorlugit, timi atorlugu qisuariaatsit paasiniarlugit aammalu oqaatigineqartunik innuttaasup paasinninnera ataavartumik qulakkeerniartarlugu.

Suliamut patsit

Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit akornanni attaveqaqatigeeriaaseq arlalitsigut allaanerussuteqarpoq innuttaasunut qallunaatut tunuliaqutalinnut sanilliullugu. Tamanna oqaloqatigiinnermi aporfissanik pilersitsisinnaavoq, innuttaasup paasissutissanik, sullissinnermi neqeroorutiniq, suliniutiniq inuiaqatigiinnullu peqataatitsiniarnermut tunngasuni pissarsiniarnerani sunniuteqarsinnaasunik.

Kalaallit kulturianni tunuarsimaartumik oqaloqatigeeriaaseqartoqarsinnaavoq, innuttaasoq akuersaarsinnaalluni, oqaatigineqartoq immaqa tamakkiisumik paasinngikkaluarlugu isumaqatiginngikkaluarluguluunniit, oqaloqatigiinneq nuannersoq attatiinnarumallugu.

Kalaallit kulturianni oqaatsit atunngikkaluarlugit attaveqaqatigiinneq nipaallisimanerlu qitiusumik atorneqartarput, oqaatsit taarserlugit ussersorneq atorneqakkajulluni, aammalu nipaallisimaarneq kulturimut ilaalluni najortigiinnermi eqqarsarluarnermilu. Nipaanneq tunuarsimaarnerlu kalaallit naleqartitaanni qitiusunut ilaapput, taamaaliornikkullu ataqqinninneq allanullu inissaqartitsineq takutinneqartarpoq.

Naaggaarnerit (oqaatigineqartup paarlattuanik), quiasaarnerit aamma suliamut atatillugu taaguutit, kulturikkut assigiinngitsumik paasineqartarnerisa paatsooqatigiinneq pilersissinnaavaat. Peqatigitillugu innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit iloriusissaarusinnaapput, sullissisut sukkavallaamik oqaluppata, oqaatsit amerlasuut atorpatigit nutsernissaannullu eqqarsarnissamullu piffissaqartitsinngippata. Akerlianik naammagittarneq, kigaatsumik oqalunneq nipaallisimanissamullu inissaqartitsineq oqaloqatigiinnermut nukittorsaataasinnaapput, taamaalilluni oqaloqatigiinnermi innuttaasoq eqqarsarnissamut pimoorusinissamullu periarfissillugu.

Oqaatsitigut aporfeqarneq suleqatigiinnermi toqqissisimannginnermik paatsooqatigiinnernillu pilersitsisinnaapput. Innuttaasunut kalaallisut tunuliaqutalinnut oqalutsimik neqerooruteqarneq pingaaruteqarpoq oqaloqatigiinnermi peqataalluarnissamut periarfissaq qulakkeerniarlugu. Innuttaasut ataasiakkaat atorfissaqartitaat eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq, oqalutsimik toqqaanermi, assersuutigalugu kalaallisut sumiorpaluutsit ilisimaneqarnerisut qulakkeerniarlugu aamma innuttaasup kissaataa eqqarsaatigalugu, oqalutsip namminneq attaveqaatimik avataaninngaaniissasoq.

Qanoq iliortarnermik allaaserisaq

VISO-p immikkut ilisimasalittaasa siunnersortaasalu eqqumaffigissavaat innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutaqartutut imminnut isigisunik oqaloqateqarnerminni kulturimut oqaatsinullu tunngasut assigiinngitsut.

Ulluinnarni suliaasat pillugit eqqumaffigisariaqakkatut assersuutit

Innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik pisariitsumik ataqqinnittumillu oqaloqateqarnissaq qulakkeerniarlugu periaatsit makku atorneqartariaqarput:

- **Oqaatsitigut piginnaasat paasisaqarfikkitt** aamma nalileruk, innuttaasup suliamillu ilinniarsimasup akornanni naapeqatigiinnermi oqalutseqarnissaq pisariaqartinneqarnersoq. Eqqumaffigiuk, qallunaatut nalinginnaq ulluinnarsiutinik oqalussinnaaneq paasinnissinnaanerlu aamma suliamut atatillugu oqaatsit atorneqartartut atorsinnaaneri paasisinnaanerilu assigiinngissuteqarmata. Tamatigut aallaavigineqartassaaq innuttaasooq oqalutseqarnissamik neqeroorfigisarnissaa, qallunaatut suliamut atatillugu oqaatsit atorneqartartut paasinissaat sapernarsinnaasarmata. Oqalutseqarnissamut innuttaasooq qujaannarpat, pingaaruteqarpoq eqqumaffigissallugu, akuersaannginneq perroornermit pissuteqarnersoq imaluunniit suliaakkersuutaarusunnginnermit pissuteqarnersoq imaluunniit suleqatigiinnermi piumasaqarpallaarusunnginnermit pissuteqarnersoq. Taamaattumik pingaaruteqarpoq oqalutseqarnissamut pisinnaatitaaffiunera pingaaruteqassusialu erseqqissaqqissallugu. Innuttaasup oqalutseqarnissamut qujaannarnera aamma pissuteqarsinnaavoq, annilaanganermik oqalutsip namminneq ilisarisimasamik akornanninngaaniissasoralugu. Taamaattumik paasiniaaruk, tamanna pissutaanersoq oqalutseqarnissamut qujaannarnermut immaqqa massa pisariaqartikkaluarlugu, taamaassimappallu taava misissoruk, periarfissaqarnersoq oqalutseqarnissap tungaatigut innuttaasup kissaataa naammassineqarsinnaanersoq.
- **Oqalutseqarnissaq neqeroorutigiuk** innuttaasunut tamatuminnga pisariaqartitsisunut, oqalutsimillu toqqaagit, innuttaasup sumiorpaluutaanik ilisimasaqartumik (kalaallit kitaamiut, avanersuarmiut tunumiullu sumiorpaluutaat eqqarsaatigalugit). Taamaaliornikkut qulakkeerneqassaaq innuttaasup erseqqissumik eqqortumillu oqaloqatiginnissinnaanera, oqaatigineqartunillu paasinnissinnaanera. Sumiorpaluutsinik eqqarsaatiginninneq akuutitsiniarnermut annertusaataavoq aamma kalaallit kulturiannut ataqqinninnertut paasineqarsinnaalluni. Tamatuma saniatigut eqqumaffigiuk, suliamut atatillugu paasissutissat suliamut attuumassutillit nutserneqarnissaat pisariaqarsinnaammat, oqaasiinnakkut allakkatigulluunniit.
- **Tatiginninneq toqqissisimanerlu** oqaloqatigiinnermi aalajangiisuupput, pingaartumik pissutsit mianernartut inummullu tunngassuteqartut pineqartillugit. Nipangersimaneq innuttaasut ilaannut nalorninnermit pissuteqarsinnaavoq imaluunniit imminut illersorniarnerusinnaalluni. Innuttaasooq pissutsit eqqarsaatigalugit najummassimanartorsiorfimmiippat, nipangersimaneq paatsoorneqannginnissamut, itigartinneqarnissamut nikanarsagaanissamulluunniit illersuutaasinnaavoq. Eqqummaarinnissaq, piffissaqarlunissaq eqqissisimanissarlu piumasaqaataasinnaapput tatigeqatigiinnerup pilersinniarnarani, angajoqqaat meeqqallu nipangersimajunnaarlutik oqaatigiuminaatsitaminnik oqaluttualernissaat angutserlugu. "Kingunerluutit" ataani tamanna pillugu annertunerusumik atuarit.
- Oqaloqatigiinnermi **oqaatsit ikinnerusut atukkit aamma kamagittartuusinnaanerit takutiguk**. Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit amerlasuut misigisarpaat, qallunaat oqaluttorujussuullutillu apersortorujussuusartut. Apeqqutaatillugu pineqartup qallunaatut piginnaasai, pingaaruteqarpoq kingaatsumik oqalunnissaq, aamma innuttaasumik piffissaqartitsilluarnissaq inissaqartitsilluarnissarlu, paasissutissap nutsernissaanut paasinissaanullu, oqaatigineqartumillu eqqarsaatiginninnissaanik. Aammattaaq eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq, mianernartut inummullu imminermut tunngassuteqartut pillugit oqaaseqarnissaq immikkut unammillernartuusinnaammat, oqaatsit siullertut oqaaserinngisat atorlugit.

- **Nipaallisimaarneq inissaqartiguk** angajoqqaanik meeqqanillu oqaloqateqarnermi. Eqqumaffigiuk innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit inuit akornanniinnerminni nipaallisimasinnaanerit nalinginnaasuummat. Suliamik ilinniarsimasunik naapitsinermit nipangersimaneq suleqatigiinnermut ajortumik isigineqarsinnaasarpog, paatsoorneqarsinnaallunilu ilatsiinnarnertut kajumissuseqannginnertullu, immaqqa massa kulturimut ilagitillugu najortigiinnermut eqqarsarluarnermullu takussutissaangaluartog.
- **Sernersortit ikiuussinnaavoq** toqqissisimaneq pilersinniarlugu, inatsisit suleriaatsillu paasiuminaatsut nassuiarlugit, kiisalu qulakkeerlugu, innuttaasut pisinnaatitaaffii pisariaqartitaalu tusarneqarnerisut ataqqineqarlutillu. Kommuni pisussaaffigaa meeqqat inuusuttullu 18-it ataallugit ukiullit ilisimatissallugit, sernersorteqarnissaminik pisinnaatitaaffeqartut. Innuttaasut 18-nik ukioqalereersimasut namminneq akisussaaffigaat sernersorteqarnissartik. Eqqumaffigiuk, sernersortit marlunnik oqaasillit imaaliinnarlutik oqalutsumik taarsiisinnaanngimmata, atuuffiit taakku immikkoorlutik pingaaruteqarmata, atuuffinnilu taakkunani tamani sumiissusersiornissaq ajornakusoorsinnaammat.
- **Oqaatsit atornagit attaveqaqatigiinneq malunginiaruk**, kiinaq atorlugu oqariatuuteqariaaseq kitaamiut isumaqartitsisarnerinit allaanerummat. Qalluut kivinneqarpata, tamanna angernertut paasineqassaaq, qingaq eqqinganeqartinneqarpata paasineqassaaq naameernertut, tuiillu kivinneqarnerat paasineqassaaq "naludara" imaluunniit "immaqqa" akissutigineqartut. Eqqumaffigiuk, kiinaq atorlugu ussersorneq, tallit nissullu atorlugit ussersorneq attuanninnerlu innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit akornanni tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit oqaatsit atorlugit oqaatiginiakkamut taarsiullugit atorneqarsinnaasarmata. Tamanna aamma isumaqarpoq, angajoqqaat meeqqallu kalaallisut tunuliaqutallit, suliamik ilinniarsimasut ussersornerannut timertillu atorlugu oqaasiinut, aamma qanoq qingorneqarnerinut, assut eqqummaarittarmata.
- **Atortut ikiortaasinnaasut ilutsillu takuneqarsinnaasut eqqarsaatigikkit** angajoqqaanik meeqqanillu kalaallisut tunuliaqutalinnik oqaloqatiginninnermi aallaavigineqarsinnaasut. Ataasiakkaat aperikkit suna taakkununga iluarnerunersoq. Suliamik ilinniarsimasut misigisarpaat, innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit takusinnaasatik aallaaviginerusaraat allasimasutigit oqalunnikkulluunniit saqqummiunneqartunut sanilliullugit. Pingaartumik allakkat suleqatigiinnissamut aporfilersuisutut misigineqarsinnaapput⁸. Allakkatigit attaveqaqatigiinneq pisariaqartillugu, allakkat tunngaviatigit kalaallisuumut nutserneqartariaqarput.
- **Eqqumaffigiuk naaggaarnernik atuineq**, tamakku paatsoortitsisinnaammata. Qallunaat oqaasiannik "ikke" oqaaseqatigiinni atorneqarpata, imaluunniit apeqqummut uiggiunneqarpata tamanna akerlianik paasineqarsinnaavoq imaluunniit isumaa ersernerlussinnaalluni. Assersuutigalugu, "Paasivat, ilaa?" (oqaaseq ilaa qallunaatuani "ikke" atorneqarpoq, toqqaannartumik kalaallisuumut nutseraludaraanni imaassagaluarmat "paasinngilat") aamma "...amma ajornartorsiut misiginngilat (ikke) meeqqarnut anaanaaniarnerit pillugu?". Taarsiullugu ima toqqaannartumik aperigit: "Paasiviuk?" aamma "Meeqqarnut anaanaaniarnerit tunngatillugu ajornartorsiutinik misigisaqarpit?"
- **Mitakujuinerup atorneqartarnera eqqumaffigiuk** Kalaallit Nunaanni ileqquallaanngilaq mitakujuinerup atuineq, aamma innuttaasut ilaat kalaallisut tunuliaqutallit qungujunnartunik nuannarisarput, imminut pingaakujutsippallaarani, quianarlunilu qiasunngunaannartunik oqaluttuaqattaattoqartarluni, timiluunniit atorlugu quianartumik pissusilersorluni. Quianartulerineq amerlasuutigut ulluinnarni pisartunut, pinngortitamut inuunerullu

⁸ Isumaginninnermut Ineqarnermullu aqutsisoqarfik (2025)

unammillernartuinut atassuteqarsinnaasarpog, kalaallillu quiasaariaasiat isumasioruminaassinnaasarpog aamma kulturimut atassuteqarsinnaalluni (oqaluttuatogqanut, ileqqutogqanut imaluunniit najugarisap oqaluttuarisaaneranut), innuttaasunut allamik kulturikkut tunuliaqutalinnut paasiuminaassinnaasumik. Quiasaarutit taamaattut paatsoorneqarsinnaapput misigittaassutsimut sanillersuunneqarsinnaagamik, assersuutigalugu meeqqap kalaallisut tunuliaqutallip meeqqat allat annertut takullugit illaatigippagit. Akerlianik innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit ilaasa mitakujuiniarneq paasiuminaatsissinnaavaat, isumaata akerlianik paasisinnaallugu aaqqiagiinnginniutitullu paasillugu imaluunniit tusangiasaarerpalunnertut.

- **Ataatsimut paasinninneq qulakkiissagakku eqqumaffigissavat** Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit ilaat akuersisinnaapput apeqqt paasinngikkaluarlugu. Imaassinnaavoq inussiarniinnissaq pinngitsoorumallugu, massa suna oqaluuserineqarnerisooq paaseqqissaanngikkaluarlugu. Innuttaasooq qinnuigiuk isumaqatigiissutigisimasaq oqaatigeqqeqqullugu, oqaloqatigiinnerullu ingerlanerani aperisaruk paasinarsaataasunik, suut oqaatigineqartut innuttaasup paasisimanerai qulakkeerniarlugu.
- **Tigussaasunik apeqquteqarit tigussaannngitsunik aperinak**, tigussaasut pillugut innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit amerlanerit akiuminartinnerusarmatigit.

Kingunerluutit

Innuttaasumik kalaallisut tunuliaqutalimmik naapitsinermi kingunerluuteqartoqarsimasinnaanera eqqarsaatigalugu suligit, taamaaliornikkut naapitsinermi akuersaarneq pilersikkumallugu aamma qulaajaaneq suliniuteqarnerlu innuttaasup atorfissaqartitaa aallaaviginiarlugu.

Suliamut patsit

Kingunerluuteqartitsinerit nalinginnaasuupput innuttaasuni kalaallisut tunuliaqutalinni, taamaattumillu suliassaq aallartittariaqarpoq isummiussaagallartoq aallaavigalugu, innuttaasoq kingunerluuteqartitaqartoq ataatsimik arlariinnilluunniit, kulturikkut, nammineq tarnikkut kingunerluutini imaluunniit kinguaariinni arlalinni kingunerluutiniq suliarineqarsimanngitsunik.

Kulturikkut kingunerluutit

Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit inuiaqatigiinni peroriartorsimapput, nunasiaataasimanermik sunnerneqarsimasuni aammalu innuttaasup sulinermillu ilinniagallip akornanni pissutsinik sunniisinnaasumik. Qanga pisimasut saqqummersinnaapput oqaluttuarisaanermi kulturikkullu kingunerluutit ilaalersimasut, inuiaqatigiit kalaallit imminnut silarsuarmillu avatangiisiminnik paasinninnerannut sunniuteqarsinnaasut, avatangiisiminnilu tamakkuninnga naapitsinerminni qanoq ilornissaannik sunniuteqarsinnaasut. Tamanna ilaatigut takussutissaqarsinnaavoq misigissutsitigut aliasunneq, annaasaqarneq naapertuilluannginnerlu eqqarsaatigalugit imaluunniit amerlanerussuteqartunut naleqqiulluni immikkoortitaasutut naammannngitsutullu misigisimaneq. Aamma takussutissaqarsinnaapput avatangiiserisanut qallunaallu aaqquissuusaanerannut tatiginninnginnertut, assersuutigalugu ikiortissarsiornissamut isumaginninnikkullu suliniutinut ornigunnissamut kajumissuseq sunnerneqarsinnaalluni, kiisalu pisortani sulisunik ilinniarsimasunik suleqateqarnissaq sunnerneqarsinnaalluni.

Ataasiakkaanut tarnikkut kingunerluutit

Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit annertuumik ilimanaateqarsinnaapput tarnikkut kingunerluuteqalersimanissaminnik⁹. Assersuutigalugu misissuisimanerup ilimanarsisippaa, kalaallit inuusuttut inuusuttunut nunani allaneersunut sanilliullutik kingunerluuteqalissutaasinnaasut ilaannik aalajangersimasunik misigisaqarnissaminnut navianartorsiornerusut. Misissuinerup tigussaasumik takutippaa, kalaallit inuusuttut 83 pct.-ii kingunerluuteqartitsisinnaasumik minnerpaamik ataatsimik misigisaqarsimasut, aamma 57 pct.-ii takunnittuusimasut imaluunniit toqqaannanngitsumik navianartorsiorsimasut kingunerluuteqartitsisinnaasumik minnerpaamik ataatsimik misigisaqarnissaminnut. Misigisat kingunerluuteqartitsisinnaasut aalajangersimasut tassaasinnaapput imminut toqoriarnerit, ilaqutariit iluanni qanigisamik toqusoqarnera, pinngitsaaliilluni atoqateqarneq, kinguaassiutitigut atornerluineq, timikkut naalliutsitsineq, imaatigut ajunaangajanneq imaluunniit angajoqqaannginneq.¹⁰ Aammattaaq ukiut tamaasa pinngortitami ajutoortoqartarpoq aamma/imaluunniit Kalaallit Nunaanni ajunaarnersuaqartarpoq, ataasiakkaanut kingunerluuteqartitsisinnaasutut misigineqarsimasinnaasunik.

Illoqarfiit nunaqarfiillu akimorlugit qanittumik eqqarleriinneq, inuttut susassareqatigiinnerit qanittumillu ilaqutariaarneq pissutigalugit misigisat tamakku ataasiakkaanik

⁹ Det Grønlandske Hus i Aarhus (2025)

¹⁰ Karsberg (2012)

toqqaannanngikkaluartumik kalluaasinnaapput, amerlanerpaat ilisarimasasaqarmata pissusissamisuunngitsumik toqukkut qimagussimasunik, soorlu aamma amerlasuut ilisarimasaaqartut tarnikkut timikkulluunniit persuttaqaasimasunik aamma/imaluunniit kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasumik.¹¹ Naleqqami "Meeqqanik isiginninneq" naapertorlugu ima pisoqarsinnaasarpog, qulaani misigisanut pisimasunulluunniit taaneqartunut, meeqqat naammattumik takunninnaveersaartinneqartarsimanatik, ukiuminnut naleqqiullugu qanoq pissuseqarfigissallugit isumagisinnaanngisaminut, tamatuminnalu aallaavilimmik qajannarlisinneqarnerminnik nalaassivigisimasaminnik.

Kingunerlutsitsinerit kinguaariinni arlalinni katsorsarneqarsimanngitsut

Ataasiakkaani kulturikkut tarnikkullu kingunerluutit sianiginagit kinguaariit akimorlugit ingerlateqqinneqarsinnaapput, katsorsarneqarsimanngippata. Tamanna pisinnaavoq, assersuutigalugu avatangiisini peroriartoriusuni, pissuseqariaatsini, oqaluttuani imaluunniit inuit akornanni sunniivigeqatigiinnerit aqutugilugit.

Qanoq iliortarnermik allaaserisaq

VISO-p immikkut ilisimasalittaasa siunnersortaasalu eqqumaffigissavaat suliamut atatillugu pissutsit assigiinngitsut innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutaqartutut imminnut isigisunik suleqateqarnerminni.

Ulluinnarni suliassat pillugit eqqumaffigisariaqakkatut assersuutit

Innuttaasumik naapitsineq suleqateqarnerlu pitsaasumik tunngavissaqaqqullugu, kiisalu meeqqap, inuusuttup, angajoqqaat imaluunniit ilaqutariit pisariaqartitaat pissutigalugit akuliuttussat pisariaqartut ilanngullugit, ulluinnarni suleriaatsit makku pillugit isumassarsiortoqartariaqarpog:

Kingunerluutit pillugit ilisimasaqarit

- Eqqumaffigiuk, kulturikkut aamma ataasiakkaat tarnikkut kingunerluutaat, kiisalu kingunerlutsitsinerit kinguaariinni arlalinni katsorsarneqarsimanngitsut sunnersimasinnaammatigut, innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit amerlasuut, aamma inuusunnerit ilanngullugit.
- Ilisimassavat, inuusuttut kalaallisut tunuliaqutallit inuusuttunut nunanit allaneersunut sanilliullugit amerlanerusut kingunerluuteqartitsissutaasinnaasunik misigisaqarsimammata.
- Eqqumaffigissavat, meeqqat meeqqanik isiginninneq naapertorlugu eqqorneqarsimasinnaammata misigisanit imaluunniit pisimasunit, ukiuminnut naleqqiullugu qanoq pissuseqarfigissallugu isumagisinnaanngisaminnik.
- Kulturikkut aamma ataasiakkaat tarnikkut kingunerluuteqarnerat pillugu ilisimasaqarit, kingunerlutsitsinerit kinguaariinni arlalinni katsorsarneqarsimanngitsut ilanngullugit, innuttaasumik kalaallisut tunuliaqutalimmik suleqateqarnissaanni atorsinnaasannik.
- Kingunerluutit kulturilu ataatsimut akuleriitissannginnakkit eqqumaffissavat. Kulturi assiaqutaassanngilaq, innuttaasut ilaasa ilungersunartunik kingunerluutinik nassataqarnerinut ikiorneqarnissamillu tapersersorneqarnissamillu atorfigisaqartitsinerannut.
- Eqqumaffigiuk, innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit, kingunerluuteqartitsisut, katsorsarneqarsimanaviannngimmata:
 - o Tarnip nakorsaak aamma tarnip pissusaanik ilisimasallit Kalaallit Nunaanni amingaataapput, tamannalu pissutaalluni neqeroorutit immikkut ittut

¹¹ Socialstyrelsen Grønland (2025b)

periarfissaanerat killeqarpoq, katsorsarneqarnissamullu utaqqisut amerlanerannik tamanna malitseqarluni.¹²

- Danmarkimi tarnip nakorsaanit tarnillu pissusaanit ilisimasalinnit kalaallit oqaasii atorlugit imaluunniit kalaallit oqaasii kulturiallu aallaavigalugit katsorsarnissamut periarfissat killeqarput.

Kingunerluuteqartitsisoqarsinnaanerani aallaaveqarneq atoruk

- Aallaqqaasiutigalugu suliaq aallartiguk isummiussigallarlutit meeqqat, inuusuttut inersimasulluunniit kalaallisut tunuliaqutallit ataatsimik arlallinnilluunniit kingunerluuteqartitsisinnaasunik nassataqartut.
- Tamanna eqqarsaatigiuk kingunerluuteqartitsisoqarsinnaanerani aallaaveqarneq atorlugu, meeqqanik, inuusuttunik, angajoqqaanik ilaqutariinnilluunniit, kalaallisut tunuliaqutalinnik, naapitsinermit suleqateqarnermilu.
- Social-og Boligstyrelsen (Isumaginninnermut Ineqarmullu Aqutsisoqarfiup) inersimasunik kingunerluuteqartitsisoqarsinnaanerani aallaaveqarneq atorlugu isumaginninnikkut sulinissami innersuussutit ("Anbefalinger til at arbejde med traumebevidst i den sociale indsats med voksne" nanikkut ¹³, kiisalu "Qallunaat aallaavigalugit kingunerluuteqartitsisoqarsinnaanerani aallaaveqarneq pillugu ilisimasat Meeqqat inuusuttullu. "Vidensafdækning af traumebevidste tilgange i en dansk kontekst." Børne- og ungeområdet"¹⁴, innuttaasumik naapitsinermit kingunerluuteqartitsisinnaanermik aallaaveqarneq atorlugu qanoq sulisoqarsinnaanera pillugu ilisimasanik isumassarsiorfissanillu imalik. Ilaatigut makku eqqumaffigikkit:
 - kingunerluutit pillugit ilisimasatit aamma kingunerluuteqartitsisoqarsinnaanerani aallaaveqarneq atorlugu sulisinnaalernissat piorsakkit, innuttaasup misiginiassammagu takuneqarluni, tusarneqarluni paasineqarlunilu.
 - suliniuteqarnermit innuttaasup nammineq isiginneriaasia aqutsisuutiguk, innuttaasoq misigitillugu aqutsinermit, piginnittuunermik sapinnginnermillu.
 - innuttaasoq peqatigalugu tatigeqatigiinneq toqqissisimanerlu piorsaruk, innuttaasup qarasaa eqqissitikkumallugu toqqissisimanermillu misigitikkumallugu, nammineq isiginneriaatsiminik pisariaqartitaminillu nalunaarnermigut.
 - inimi avatangiisit tulluarsakkit, innuttaasup timikkut tarnikkullu toqqissisimanermik misigisaqarnissaanut iluaqutaasumik. Tamatumani ilusiliinermit kulturi oqaatsillu eqqarsaatigineqarsinnaapput. Assersuutigalugu oqaloqatigiinnerni, sammisani nerinerinilu innuttaasup kissaatai apeqqutigisarsinnaavatit, arlaatigullu kulturikkut oqaatsillu tungaasigut eqqarsaateqarnersoq, inimi suleqatigiinnermilu toqqissisimanermik misiginissaanut pingaaruteqarsinnaasumik.

Pisariaqartitsineq naapertorlugu qulaajaagit akuliutsitsigillu

- Eqqumaffigiuk inuup allanik peqateqarnissamut, atassuteqarnissamut suleqateqarnissamullu, ilaqutariit iluanni aamma allanik naapitsinermit, assersuutigalugu sulianik ilinniarsimasunik aamma qallunaat aaqqissuussaanerannik, pissutigisaanut kajumissusianulluunniit, kingunerluuteqartitsinera sunniuteqarsinnaammat.
- Eqqumaffigiuk, ajornartorsiutit, aliasunneq kingunerluutillu oqaluuserinissaanut Kalaallit Nunaanni oqaatsit kulturilu amingaataasinnaammata, tamannalu pissutaasinnaammat, innuttaasut misigisanik kingunerluuteqartitsisinnaasunik suliarinninnissaminut sapersarsinnaasarnannut.

¹², VIVE (2024a); VIVE (2024b)

¹³ Social- og Boligstyrelsen (2023)

¹⁴ Nielsen & Scavenius (2023)

- Ataasiakkaatigut nalilertaruk, immikkut qulaajaasoqarnissaa katsorsaasoqarnissaalu, aamma/imaluunniit allanik akuliutsitsinissaq pisariaqartinneqarnerisq.

Ataatsimut isiginnilluni peqqinnissaq pillugu paasinninneq

Eqqumaffigiuk, innuttaasunut kalaallisut tunuliaqutalinnut amerlasuunut peqqissuuneq ataatsimut isiginnilluni sammineqartarmat. Tamatumani peqqinneq tassaavoq timip, tarnip anersaallu akornanni oqimaaqatigiinneq. Kalaallit naleqartitaat akuerikkit ilanngullugillu atorlugit, soorlu pinngortitaq, ilaqutariit aamma najukkamut atassuteqarneq suleqatigiinnermi aamma alapernaaserlutit apequtigisaruk, inummumut pineqartumut peqqinnissaq sunaanersoq.

Suliamut patsit

Peqqinneq pillugu kalaallit ilusiliaat, Peqqissuserput, peqqinneq pillugu ataatsimut isiginninnermik tunngaveqarpoq, timip, tarnip anersaallu akornanni oqimaaqatigiinnermik pingaartitsiffiusoq. Peqqinneq pillugu ilusiliaq ineriartortinneqarpoq innuttaasut peqqinnerulernissaannut pilersaarummut - "Inuuneritta III - Meeqqat inuunerinnerulernissaannut suliniut 2020-2030"-mut ilagitillugu, Naalakkersuisunit saqqummiunneqartoq. (Kalaallit Nunaanni naalakkersuisut). Ilusiliaq, Kalaallit Nunaanni Peqqissusermik Ilisimatusarfimmi Ilisimatusarfimmiittumi (Kalaallit Nunaanni Universiteti) aamma Syddansk Universitetimi iisimatusartunit ineriartortinneqarsimavoq. Kalaallit naleqartitaat, soorlu pinngortitaq, ilaqtat aamma najukkamut atassuteqarneq, innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik peqqinnissakkut ineriartuutaasumik suleqateqateqarneq, ilusiliami ilaatinneqarput.

Ilusiliaq qitiusumik uuttutininik pingasunik sananeqaateqarpoq:

1. **Timi:** Timikkut peqqissuunq, inooriaatsimik, sulinnermik inuunermilu atugassarititaasunik kinguneqartoq, kisiannili aamma pinngortitami sammisaqarnermik, soorlu aallaaniarnermik aalisarnermillu nuannarisaqarnermik.
2. **Tarneq:** Eqqarsartaatsikkut peqqissuuneq, eqqarsaatit, pissusilersuutit misigissutsikkullu inuunerissaarneq ilanngullugit.
3. **Anersaaq:** Anersaakkut peqqissuuneq, anersaamut attaveqarnermut tunngasuuvuq, peqqissuunissamut inuunerissaarnissamullu ilaalluni.

Kalaallit upperisaat anersaarsiernerallu kristumiussutsimik Inuillu upperisatoqaannik akusaavoq. Ullumikkut innuttaasut amerlanersaat kalaallinut ilagiinnut kristumiusunut ilaasortaapput. Peqatigitillugu Inuit qangaaniilli anersaarsiortarsimanerisa ilaat ingerlaqqippat, pinngortitami anersaamik aamma angakkoqarnermik upperisaqarneq ilanngullugit, qanga angakkut atuuffeqarsimallutik, inuit aamma anersaat silarsuaata akornanni attaveqaataasimallutik. Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit ilaannut anersaarsiorneq takussutissaqarsinnaavoq kristumiutut ileqqut naleqartitallu pinngortitamut, taassumalu nukiginut itisuumik, ataatsimoorullugit ataqinninnertut ¹⁵.

¹⁵ DR Lyd (2017); Danmarks Nationalleksikon (2022)

Kalaallit Nunaanni ileqquuvoq meeqqat atserneqartarnerat ilaqquttat toqusimasut atiiniq, tamannalu Inuit upperisatoqaannit pisuuvoq. Upperineqarpoq, toqusimasup aqqanik meeraq atserneqaruni, toqusimasup tarniga meeqqami ingerlaqqissasoq (tarneq anersaakkullu piginnaasat ilanngullugit). Taamatut atsiisarneq kalaallit kulturianni kinaassusiannilu pingaaruteqarsinnaavoq, meeqqat amerlasuut arlalinnik atserneqartarmata, ilaqquttat toqusimasut ataqqiniarlugit.

Peqqinneq pillugu ilusiliami peqqissuunermut immikkoortut aqqaneq marluk ersarissarneqarput, kinguaariit akimorlugit illersuutitut isigineqarsinnaasut: Najukkami naleqartitat, kulturi oqaatsillu, inuunerinneq, ilaqquttat aamma ataqatigiissuseq, ataatsimoorneq, kalaalimerngit, pinngortitaq, inooriaaseq, inuup pinnguutai aamma pinnguutinit kingornuttakkat, peqqinnissakkut sullinneqarneq, peroriartornermi atukkat, ilinniartitaaneq, aningaasaqarniarneq, suliffeqarneq aamma ineqarniarneq. Immikkoortunik aqqaneq marluusunit arfineq marluk itisilerneqassapput, pissutigalugu taakku isigineqarsinnaammata innuttaasunut kalaallisut tunuliaqutalinnut immikkut isumaqartutut, kitaamiuunerusut peqqissuuneq pillugu isiginneriaasiannut sanilliullugit.

Pinngortitaq tamaanilu isumalluutit kalaallit inooriaasiannut kulturiannullu ilaalluinnarput, taakkulu peqqissuunermut eqqarsartaatsikkullu peqqinnermut pilersitseqataapput. Ilisimatusarnerup takutippaa pinngortitamik atuineq kulturikkullu sammisat Kalaallit Nunaanni imminut toquttarnermut illersuutitut atorineqarsinnaasut¹⁶. Pinngortitaq kalaallit kulturianni qitiusumik sunniuteqarpoq, atassuteqarnermillu pilersitsisinnaalluni isumaqarlunilu, tamannalu eqqarsartaatsikkut peqqinneq pillugu suliaqarnermi pingaaruteqarpoq. Pinngortitamut qanittumik atassuteqarlutik **kalaalimerngit** peqqinnissamut ilaapput, timikkut peqqinnermik, ataatsimoortumik kinaassuseqarnermik pilersitseqataasut kinguaariillu akimorlugit ilisimasanik ukkassiffiusinnaasut. Misilittangartuut erseqqissarpaat kalaalimerngit timikkut peqqissuunissamut aalajangiisuulluinnartutut, tamannalu ilisimatusarnermit ilalerneqarpoq, takutinneqarmat, kalaalimerngit (taakkulu inuussutissartaat) kalaallit timikkut peqqissuunissaannut pingaaruteqarluninartuusut. Innuttaasut kalaallisut tunuliaqutallit Danmarkimut nuukkaangamik nerisatik allanngortittarpaat kitaamiuunerusut nerisassaataannik nerisaqalerlutik, tamannalu peqqinnissap tungaatigut ajornartorsiutinik malitseqarsinnaavoq, kitaamiut nerisassaataat amerlasuutigut inuussutissartaat kalaalimerngit akorisartagaat amingaataasarmata, sukkoqarnerullutik suliareriinganerusalutillu¹⁷. Kalaalimerngit aamma inooqatigiinnermi peqqissuunissap ilaanut immikkoortumut **ilaqutariit ataqatigiissuserlumut** aamma **ataatsimoornermut** nukittorsaaqataasinnaapput, kalaallit kulturianni inuup peqqissuunissaanut inuunerissaarnissaanullu qitiusumik pingaarutilittut isigineqarmata. Naleqqami "Ilaqutariit pillugit isiginninneq aamma naleqartitat" ataani ilaqutariit ataqatigiissuserlu pillugit annerusumik atuarit. Tamatuma saniatigut **najukkami naleqartitat** aamma peqqinnissamut ilaapput, pingaartinneqarluni, immikkoortoq ataatsimoorussanik ilaqaraluartoq, taamaattoq najukkamut naleqqussarsimanermik peqartuaannarpoq, aamma peqqinneq Kalaallit Nunaata illoqarfii nunaqarfiilu akimorlugit assigiinngitsumik paasineqartarlunilu atorineqartarmat. Peqqinneq inooqatigiinnermut ataatsimoornermullu tunngasuvoq, peqatigitilluguli aamma inuup nammineq **inuunerinnermik** qanoq paasinninneranut, oqimaatigiissuseq inuunerullu ataqatigiinnera ilanngullugit. Naggataatigut erseqqissarneqassaaq **Kulturi oqaatsillu** peqqinnissap ilaatut, pineqarlutik naleqartitat, ileqqut ilitsoqqussallu, ataasiakkaatut ataatsimoortumillu inummik ilusileeqataasartut. Tamanna oqaatsinut qanittumik atassuteqarpoq, inunnik atassuteqalersitsisarami, ilitsoqqussanik aallussinerni ilisimasanillu avitseqatigiinnerni.

¹⁶ Seidler (2023)

¹⁷ Wielsøe m.fl. (2021)

Qanoq iliortarnermik allaaserisaq

Qulaani taaneqartut VISO-p immikkut ilisimasalittaanut siunnersortaanullu pissutissaqartitsilerput, kulurikkut peqqinnissamullu tunngasuni eqqumaffiginninnissamut, suliassani innuttaasut pillugit/suleqatigalugilluunniit, kalaallisut tunuliaqutaqartutut imminnut isigisut pineqartillugit.

Ulluinnarni suliassat pillugit eqqumaffigisariaqakkatut assersuutit

- Angajoqqaanik meeqqanillu kalaallisut tunuliaqutalinnik suleqateqarnermi pingaaruteqarpoq sillimaffigissallugu, allaanerumik ataatsimullu isiginninneq aallaaviginerullugu peqqissuuneq pillugu paasinneriaaseqarsinnaanerat, taassuma iluani ataatsimoorneq, ilaqutariinneq ataqatigiissuserlu, kalaalimerngit, kulturi oqaatsillu aamma najukkani naleqartitat pingaarutilimmik inissisimasinnaallutik.
- Isumaliutigiuk kalaallit Nunaanni peqqinneq pillugu ilusiliaq, Peqqissuserput, atorusunnerlugu, angajoqqaat peqqinneq pillugu paasinnittarnerat misissuiffiginarlugu.
- Inuit suleqatiginiakkatit alapernaaserfigalugit aperisinnaavatit peqqinneq qanoq paasisarneraat, najukkami naleqartitat aggerfimminnerut ilanngullugit, ataatsimoorfinnut atassuteqarneq, ilaqqutat ikinngutillu, pinngortitamut attaveqarneq kalaalimerngillu isumaat.
- Ammasumik alapernaasertumillu pissuseqarit, innuttaasut peqqissusianut, timimut tunngasut, anersaamik tarnimillu ataatsimooritsineq pillugit, aamma assersuutigalugu pinngortitamut atassuteqarnermik, ataatsimoornermik, kalaaliminnerut najukkanillu naleqartitanut ilaqartinneqartunut.
- Angajoqqaat kalaallisut tunuliaqutallit imminnut meeqqamulluunniit tunngatillugu peqqinnissap tungaatigut immaqa qulakkeerinninniarpallaanngitsut pineqartillugit, taava tamanna pillugu alapernaasernissaq pingaaruteqarpoq. Paasiniarneqarsinnaavoq kalaallit peqqinneq pillugu ilusiliaanni immikkoortut taaneqartut ilaat angajoqqaanit salliutinneqarsimanersut peqqissuunissap ilaanut nalinginnaanerusunut naleqqiullugit. Assersuutaasinnaavoq, innuttaasut nakorsiarnissaminik taamaatitsiinnarpat, piffissaq ikiuunnissartillu ilaqutaasumit pisariaqartinneqarnera pissutigalugu. Matumani peqqinneq pillugu immikkoortut "ataatsimoorneq" aamma "ilaqutariit aamma ataqatigiissuseq" pingaarnerutinneqarsimassapput ilaqutaasut ikiorumaneqarnerummat nakorsiarnissamut isumaqatigiissutigineqareersimasumut aggernissamut sanilliullugu.
- Meeraq kalaallisut tunuliaqutalik angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimappat, peqqinneq pillugu ilusiliaq aallaavigalugu, isiginiarneqarsinnaavoq meeqqap inuunerissaarnissaata peqqissuunissaatalu ilaatut pingaarutilittut, angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimagaluarluni, kalaallit ataatsimoorfiinut attaveqarnerminik aalajangiusimanniinnarnissaa, kiisalu kalaallit oqaasiinut kulturiannullu atassuteqaannarnissaa.
- Kulturikkut paasinninnerup amingaataaneratigut, qanorluunniit ajunngitsigisumik eqqarsarluni aamma sunniuteqarluartumik peqqinnissap tungaatigut akuliunniartoqaraluarpat, tamanna innuttaasunit kalaallisut tunuliaqutalinnit pitsaasumik tiguneqarnavianngilaq imaluunniit sunniuteqarnavianngilaq.
- Eqqumaffigiuk, meeqqat kalaallisut tunuliaqutallit amerlasuutit makisimmikkut milaqtarmata, tungujuartuusinnaasunik kajortuusinnaasunillu timip qalipaateqqaataanut ilaasumik, nalinginnaasumik timip tunuaniittartunik, pamiallummi nissuniluunniit. Taakku milaqt inunnguuseralugit piupput, pissuteqarlutillu amerli mleanocyter-inik taaneqartartut annertuumik katersuussimanerannik, ukioqqortusiartorneq ilutigalugu namminneerlutik nalinginnaasumik tammartartut. Pingaaruteqarpoq ilisimatitsissutigissallugu milaqt taamaattut patinneqarnermit anaatinermilluunniit tilluusanut assiguisinnaammata, paatsoornermik pilersitsisinnaasumik. Taamaattumik peqqinnissakkut isumaginninnikkullu

sulisut milaat mongolplet-inik taaneqartartut eqqumaffigissavaat, pisariaqanngitsumik
ernumassuteqarnerit, meeqqanik ilaqtariinnillu kalaallisut tunuliaqutalinnik
suleqateqarnerminni, kukkusumik paasinninnerit pinngitsoortinniarlugit.

Atuakkat ilisimasallu atorneqartut

Christensen, T. (2020). Sprog og tavshed i grønlandsk psykiatri: Kulturspecifikke forhold i læge-patient-relationen. Bibliotek for Læger, 212(juni).

Danmarks Nationalleksikon (2022). "Religion og trossamfund i Grønland". Lokaliseret på World Wide Web: https://trap-groenland.lex.dk/Religion_og_trossamfund_i_Gr%C3%B8nland

Det Grønlandske Hus i Aarhus. (2025). Danmarkimi innuttaasunut kalaallisut tunuliaqutalinnit tarnikkut ikiorneqarnissamut pisariaqartitsineq periarfissallu: Aarhusimi Kalaallit Illuutaanni misilittakkat v/Tanja Nielsen. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.dgh-odense.dk/media/3137/tanja-christensen-behov-for-psykologisk-hjaelp-til-groenlandske-borgere.pdf> (07.05.25).

DR Lyd (2017). Audiens: Kalaallit upperisaat. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.dr.dk/lyd/p1/audiens/audiens-2017/den-groenlandske-tro-11041703161>

Human Rights Council. (2023). Report of the Special Rapporteur on the human rights of Indigenous Peoples (A/HRC/54/31). Genève: FN.

Hunniche, L., & Mørch, L. L. (2024). *Kritisk psykologi*. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.gaderummet.dk/Karl%20Marx/2008-01-09%20Kritisk%20Psykologi.%20Lotte%20og%20Line.htm> (Den 23.04.25).

Institut for Menneskerettigheder. (2015). *Ligebehandling af grønlændere i Danmark*. København: Institut for Menneskerettigheder. Link.

Institut for Menneskerettigheder. (2023). *Grønlandske studerende i Danmark*. København: Institut for Menneskerettigheder.

MIO Nunatta meeqqat pisinnaatitaaffiit sullissivia. (2019). Meeqqanik perorsaanermi killiliisinaaneq. Lokaliseret på World Wide Web: https://mio.gl/wp-content/uploads/2019/04/2019_04_Graenser_dk_web.pdf

Mondrup, L. (2020). Sprog og tavshed i grønlandsk psykiatri: kulturspecifikke forhold i læge-patient-relationen. Bibliotek for læger, Årg. 212, jun.

Nielsen, K. S. F. og Scavenius, C. (2023). *Vidensafdækning af traumebevidste tilgange i en dansk kontekst Børne- og ungeområdet*, VIVE (Link: <https://www.sbst.dk/Media/638144710414774112/Vidensafd%C3%A6kning%20af%20traumebevidste%20tilgange%202022.pdf>)

Karsberg, S. (2012). En undersøgelse af forekomsten af potentielt traumatiserende oplevelser og Post Traumatisk Stress Syndrom blandt Grønlandske unge. Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet.

Københavns Kommune, Hjemløsenheden (2021). Samarbejde med udsatte mennesker med grønlandsk baggrund. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.kk.dk/sites/default/files/agenda/f70d6b57-2bd3-4f6c-a909-18d921ea1a41/d47124d8-b6a2-471e-948b-7e6e0ad9d2f3-bilag-2.pdf>

Nielsen, L. B. (u. år). *Den historiske baggrund for traumer i Kalaallit Nunaat og vigtigheden af udbredelsen af traumeterapeutiske redskaber*. Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik

(Socialstyrelsen). Lokaliseret på World Wide Web: https://www.sdu.dk/-/media/files/om_sdu/institutter/psykologi/videnscenter-for-psykotraumatologi/kalender/2023/historisk-baggrund-for-traume.pdf

Rud, S. (2017). Colonialism in Greenland: Tradition, governance and legacy. Palgrave Macmillan.

Schiermacher, M. (2020). *Fra Grønland til gaden*. København: Gyldendal.

Seidler, I. P. A.-M. K. (2023). Risk Factors, Protective Factors, and Risk Patterns for Suicide in Greenland: A systematic approach based on registers and existing knowledge. Syddansk Universitet.

Social-og Boligstyrelsen. (2023). *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne*. Lokaliseret på World Wide Web: [https://www.sbst.dk/Media/638321681543271947/Social-%20og%20Boligstyrelsen%20\(2023\)%20Anbefalinger%20til%20at%20arbejde%20traumebevidst%20i%20den%20sociale%20indsats%20med%20voksne.pdf](https://www.sbst.dk/Media/638321681543271947/Social-%20og%20Boligstyrelsen%20(2023)%20Anbefalinger%20til%20at%20arbejde%20traumebevidst%20i%20den%20sociale%20indsats%20med%20voksne.pdf)

Social-og Boligstyrelsen. (2024) a. Meeqqavit inuunerissuunissaa pillugu suleqatigiinneq - naqitaaraq angajoqqaanut kalaallisut tunuliaqutalinnoortuuvoq Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2024/samarbejdet-om-dit-barns-trivsel-en-folder-til-foraelldre-med-groenlandsk-baggrund>

Social-og Boligstyrelsen. (2024) b. *Meeraq pillugu suliami susoqarpa – naqitaaraq angajoqqaanut kalaallisut tunuliaqutalinnut*. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2024/hvad-sker-der-i-en-boernesag-en-folder-til-foraelldre-med-groenlandsk-baggrund>

Social-og Boligstyrelsen. (2024) c. Susoqassava, illit meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqassappat? - naqitaaraq angajoqqaanut kalaallisut tunuliaqutalinnut. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2024/hvad-sker-der-hvis-dit-barn-skal-anbringes-uden-for-hjemmet-en-folder-til-foraelldre-med-groenlandsk-baggrund>

Social-og Boligstyrelsen. (2025). Støtte til borgere i udsathed med grønlandsk baggrund i Danmark: Et inspirationshæfte.

Socialstyrelsen. (2022). Veje til støtte tilpasset udsatte grønlændere i Danmark: Barrierer og god praksis.

Socialstyrelsen Grønland (2025a). *Tal på traumatiserende oplevelser* Lokaliseret på world wide web: https://socialstyrelsen.gl/1_boern_og_unge/udredningsvaerktoejer?sc_lang=da (den 23.04.25)

Kalaallit Nunaanni Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik (2025b). *Nipangiussinermik kulturi* Lokaliseret på World Wide Web: https://socialstyrelsen.gl/1_boern_og_unge/udredningsvaerktoejer?sc_lang=da (Den 23.04.25).

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. (2022). Børn med grønlandsk baggrund, der er anbragt i Danmark – fra danske kommuner. K. M. Dahl, M. G. Olsen, M. Lausten & J. T. Ibsen. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/boern-med-groenlandsk-baggrund-der-er-anbragt-i-danmark-fra-danske-kommuner-ov9leyvn/>

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. (2024a). Psykiatri i Grønland – Primære udfordringer og bud på løsninger.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. (2024b). Udvikling af børne- og ungepsykiatri i Grønland. Kalaallit Nunaanni Peqqinnissamut Naalakkersuisoqarfik Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/udvikling-af-boerne-og-ungepsykiatri-i-groenland-4vl8m4kx/>

Unicef.gl (u. år). "Et opråb til forældre" - læringsmaterialer. Lokaliseret på World Wide Web: <https://unicef.gl/da/nakuusa/kampagner/mere-mor-mere-far/>

Wielsøe, M. m.fl. (2021). Dietary habits among men and women in West Greenland: follow-up on the ACCEPT birth cohort. BMC Public Health. Lokaliseret på World Wide Web: <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-021-11359-7>

Saqqummiinerit:

Det Grønlandske Hus Odense (2024): Hverdagens problematikker i DGH's Åben anonym rådgivning.

Det Grønlandske Hus Odense (2024): Hvordan styrker vi sagsbehandlingen i sager, der vedrører borgere fra Grønland.

Social- og Boligstyrelsen (2022): Kulturelle traumer. Internationale perspektiver

Social- og Boligstyrelsen (2023): Innuttaasunik kalaallisut tunuliaqutalinnik angerlarsimaffeqanngitsunik Housing First tunngavigalugu suleqatigiinneq pillugu ualikkut sammisaqarneq.

Social- og Boligstyrelsen (2024): Temadag om traumebevidst samarbejde med borgere med grønlandsk baggrund.

Ilisimasanut tunngaviit

Tamatuma saniatigut atortussat aallaaveqarput suliamik ilinniarsimasunik apersuinernik, soorlu tarnip pissusaanik ilisimasalinnik aamma sulisunik isumaginninnermi ilinniarsimasunik, kalaallit kulturiannut oqaasiinullu pissutsinik ilisimasalinnik.

Ilanngussat: Suliamik ilinniarsimasunut tapertatut sakkussat

Angajoqqaanut qaammarsaanermut atortussat:

Angajoqqaanut kalaallisut tunuliaqutalinnut naqitaaqqat pingasut, Danmarkimi pisortaqarfinni sulianik sullisseriaaseq pillugu paasissutissanik imallit:

Naqitaaqqat imaqarput siusissukkut pinaveersaartitsilluni suliniuteqarnernik, kommunimi meeraq pillugu suliamik aamma meeqqamik angerlarsimaffiup avataanut inissiinermik. Naqitaaqqat pingasut taakku sammitinneqarput ilaqutariinnut kalaallisut tunuliaqutalinnut, isumaginnittoqarfimmik attaveqarsimasunut.

Naqitaaqqat kalaallisut qallunaatullu allataapput, suliamik ilinniarsimasut angajoqqaallu ilisimassammassuk, qanoq imaqarnersut.

Naqitaaqqat pingasut kommunip nalinginnaasumik ilitersuisussaataitaneramik taarsiinnaanngillat, kisianni ilaqutariinnik kalaallisut tunuliaqutalinnik ilitersuinermit sakkussatut atorneqarsinnaapput.

Naqitaaraq 1: Meeqqavit inuunerissuunissaa pillugu suleqatigiinneq

Naqitaaraq "Meeqqavit inuunerissuunissaa pillugu suleqatigiinneq" aasinnaavat uani

Naqitap imaraa siusissukkut pinaveersaartitsiniarluni sulineq aamma angajoqqaata perorsaasunik, ilinniartitsisunik il.il. meeqqap inuunerinnissaa pillugu suleqateqarnerat.

Naqitaaraq 2: Meeraq pillugu suliami susoqarpa?

Naqitaaraq "Meeraq pillugu suliami susoqarpa?" aasinnaavat uani

Naqitaaqqap imaraa, kommunimi meeraq pillugu suliamik pilersitsisoqarpat susoqassanersoq.

Naqitaaraq 3: Susoqassava, illit meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqassappat?

Naqitaaraq "Susoqassava, illit meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqassappat?" aasinnaavat uani

Naqitaaqqap imarai pisut assigiinngitsut, kommuni aalajangiippat meeraq angerlarsimaffiup avataanut inissinneqassasoq.

Meeqqanut inuusuttunullu qaammarsaanermik atortussat:

Sullinniakkat:

Videot meeqqanut inuusuttuaqqanullu 10-17 akornanni ukiulinnut kalaallisut tunuliaqutalinnut saaffiginnipput.

Imarisai:

Oqaluttuarineqarpoq, kommunimi ingerlariaaseq qannoq ittuunersoq, kikkut naapinneqassanersut, aamma pisinnaatitaaffii suunersut.

Atuuffia:

Videoliat atorineqarsinnaalluarput angajoqqaanit suliamullu ilinniarsimasunit meeqqanik inuusuttuaqqanilluunniit attaveqarnermi, kommunimilu meeqqanut inuusuttuaqqanullu siunnersortimik ataatsimeeqatiginnittussanit.

Isumaginninnermut Ineqarnermullu Aqutsisoqarfimmut kalaallisut suliarineqartut, Maria Motzfeldt oqaluttoralugu

Videot gallunaatut uani takukkit

Video 1: Kommunimik ataatsimeeqateqarnissami: Soormi?

Video 2: Siunnersortimik oqaloqateqarnissanni

Video 3: Soormi rådgiverip - siunnersortip - qanoq innerit paaserusuppaa?

Video 4: Rådgiverip ima iliorluni paasissavaa qanoq innersutit

Video 5: Ikiuineq imaassinnaavog

Video 6: Taava kingornatigut susoqassava?

Social- og Boligstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Oqarasuaat: 72 42 37 00

www.sbst.dk